

Diana Dajnowicz-Piesiecka ■

Prawnokarne i kryminologiczne aspekty przemocy domowej w Szwajcarii

Criminal and criminological aspects of domestic violence in Switzerland

Abstrakt: Artykuł dotyczy problemu przemocy domowej w Szwajcarii, który ujęto z perspektywy prawnokarnej i kryminologicznej. Zjawisko przemocy domowej w świetle doświadczeń szwajcarskich nie było dotąd badane i opisywane w polskiej literaturze prawnokarnej i kryminologicznej, więc za główny cel opracowania obrano rozwinięcie wiedzy na temat przestępstw związanych z przemocą w rodzinie popełnianych w Szwajcarii oraz przedstawienie obrazu przestępczości tego rodzaju. W tym celu wykorzystano metodę dogmatyczną i statystyczną. W pierwszej części opracowania przedstawiono skromny rys historyczny przedmiotowego problemu, a także odniesiono się do wybranych teorii kryminologicznych objaśniających przyczyny zachowań przemocowych. Następnie skupiono się na zagadnieniach definicyjnych dotyczących pojęcia „przemocy domowej”. Drugą część artykułu poświęcono prawnokarnym aspektom przemocy w rodzinie. Zaprezentowano w niej przestępstwa ze szwajcarskiego Kodeksu karnego, które rejestrowane są przez tamtejszą policję jako popełniane w związku z przemocą domową. Trzecia część opracowania obejmuje kryminologiczne aspekty przemocy domowej, do której dochodzi w Szwajcarii. Zjawisko przedstawiono przez pryzmat jego struktury, rozmiarów i dynamiki. Zaprezentowano także informacje dotyczące charakteru relacji między ofiarą a sprawcą przestępstwa oraz dane dotyczące udziału przestępstw domowych w ogólnej liczbie wszystkich przestępstw popełnianych z użyciem przemocy oraz wiadomości o sprawcach przestępstw przemocy domowej.

Słowa kluczowe: przemoc domowa, Szwajcaria, szwajcarski Kodeks karny

Abstract: The article is about domestic violence in Switzerland. The problem of domestic violence is presented from a criminal and criminological perspective. The phenomenon of domestic violence in the Swiss experience has not been studied or described in the Polish literature on criminal law and criminology, so the main aim of the study was to expand the knowledge about crimes related to family violence committed in Switzerland and to present a picture of this type of crime. The dogmatic and statistical methods were used. The first part of the study presents a historical outline of the problem. This section also describes selected criminological theories explaining the causes of violent behaviour and various definitions of domestic violence. The second part of the article contains a description of the crimes from the Swiss Criminal Code which have been registered by the local police as being committed in connection with domestic violence. The third part of the article presents the criminological aspects of domestic violence in Switzerland. This section describes the structure, size and dynamics of crime related to domestic violence. Information on the relationship between the victim and the perpetrator of the crime is also presented in this part. The article also includes information on the proportion of domestic offences in the total number of all violent crimes and information on the perpetrators of crimes of domestic violence (e.g., their age and gender).

Keywords: domestic violence, Switzerland, the Swiss Criminal Code

Zagadnienia wprowadzające

Poważnym i coraz częściej nagłaśnianym w dyskursie publicznym problemem jest przemoc domowa, zamiennie nazywana także „przemocą w rodzinie”, a niekiedy również „przemocą partnerską” (*intimate partner violence*). Problem ten regularnie wstrząsa polskim społeczeństwem, które głównie z przekazów medialnych dowiadyuje się o coraz to dramatyczniejszych i drastyczniejszych przypadkach przemocy domowej, jak choćby o historii Karoliny Piaseckiej, która latami była maltretowana przez swojego męża, byłego radnego z Bydgoszczy, Rafała Piaseckiego¹.

Jednak przemoc występująca między członkami rodziny nie jest problemem doskwierającym jedynie polskim rodzinom i polskiemu społeczeństwu. Ma ona charakter globalny i występuje na każdej szerokości i długości geograficznej. Problem ten dostrzega się na arenie międzynarodowej, czego pokłosiem są liczne dokumenty obejmujące swoim zakresem szeroko rozumianą ochronę rodziny i relacji

¹ Zob. m.in. M. Kicińska, *Karolina Piasecka. Bił mnie tylko w nocy* [Karolina Piasecka. He only beat me at night], Wysokie Obcasy, 6.05.2017, <http://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/7,127763,21756759,karolina-piasecka-bil-mnie-tylko-w-nocy.html> [dostęp: 7.12.2018]; K. Sikora, *Wstrząsający zapis przemocy domowej. Żona byłego polityka PiS opublikowała w sieci półgodzinne nagranie* [A shocking record of domestic violence: The wife of a former PiS politician published a half-hour recording on the internet], Wiadomości WP, 17.04.2017, <https://wiadomosci.wp.pl/wstrzasajacy-zapis-przemocy-domowej-zona-bylego-polityka-pis-opublikowala-w-sieci-polgodzinne-nagranie-6113013964814465a> [dostęp: 7.12.2018]; T. Ławnicki, *Bite są żony polityków od lewa do prawa. Sprawa byłego pisowskiego radnego to tylko wierzchołek góry lodowej* [Wives of politicians from the Left and the Right are beaten. The case of a former councilor from the PiS party is just the tip of the iceberg], *na:Temat*, 18.04.2017, <https://natemat.pl/206263,bite-sa-zony-politykow-od-lewa-do-prawa-po-historii-z-bydgoskim-radnym-pis-u-wylal-sie-hejt-na-te-partie> [dostęp: 7.12.2018].

rodziny, jak przykładowo Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności², Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet³ czy Konwencja o prawach dziecka⁴.

Według Światowej Organizacji Zdrowia każdego roku ponad 1,3 mln osób na całym świecie umiera na skutek skierowanej wobec nich przemocy. Przemoc stanowi tym samym 2,5% wszystkich przyczyn umieralności na świecie, a w przypadku osób w wieku 15–44 lata jest ona czwartą główną przyczyną zgonów⁵. Przemoc, bez wyjątków, stanowi problem również w państwach, które nie kojarzą się jako borykające się z poważnymi dylematami społecznymi. Za przykład może posłużyć Szwajcaria, na ogół postrzegana jako państwo cieszące się praworządymi i sumiennymi obywatelami, kraj o rozwiniętej potrzebie kontroli i pomocy społecznej, w którym jednak przemoc domowa jest poważnym problemem pobudzającym do walki zarówno organy państwa, organy ścigania, jak i organizacje pozarządowe.

Szwajcaria to niewielkie państwo federacyjne położone w Europie Zachodniej, graniczące z Austrią, Francją, Liechtensteinem, Niemcami oraz Włochami. W 2017 r. liczba ludności w tym kraju wynosiła 8 484 130, z czego 25% stanowili obcokrajowcy. Państwo to uchodzi za zamożne, stabilne oraz unikające sporów politycznych na arenie międzynarodowej, a pozytywnego obrazu dopełnia jego piękne położenie geograficzne pośród gór i licznych jezior. Przez przeciętnego Europejczyka kojarzone jest przede wszystkim z zegarkami, szczyrykami, bankami, a także serem i czekoladą. Za tymi znakami rozpoznawczymi Szwajcarii kryją się jednak takie same problemy, z jakimi borykamy się w Polsce i jakie doskwierają każdemu innemu państwu – w tym właśnie przemoc domowa.

W Szwajcarii przemoc domowa to zjawisko występujące stosunkowo często, zwłaszcza w relacjach partnerskich, o czym alarmuje Federalny Urząd ds. Równouprawnienia⁶. Co więcej, według danych szwajcarskiego Federalnego Biura Statystycznego przemoc jest również jedną z częstszych przyczyn zgonów w tym

---

² Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms], Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284.

³ Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 18 grudnia 1979 r. [Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women], Dz.U. z 1982 r. Nr 10, poz. 71.

⁴ Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. [Convention on the Rights of the Child], Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526.

⁵ World Health Organization, *Global Status Report on Violence Prevention 2014*, Geneva 2014, s. 14, https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en/ [dostęp: 7.12.2018].

⁶ *Abuse at home. Domestic violence is 'fairly widespread' in Switzerland*, Swiss.info, 22.11.2016, https://www.swissinfo.ch/eng/abuse-at-home_domestic-violence-is-fairly-widespread-in-switzerland/42611778 [dostęp: 7.12.2018].

państwie⁷. Niepokojące oblicze przedmiotowego zagadnienia ukazują wyniki badań szwajcarskich kryminologów, Nory Markwalder i Martina Killiasa, którzy analizowali fenomenologiczne aspekty zabójstw popełnianych w tym kraju. Swoimi badaniami udowodnili, że blisko połowa zabójstw popełnianych w Szwajcarii (tj. 46,1%) wydarza się właśnie w rodzinie. Tę kategorię przestępstwa nazwali zatem „zabójstwami domowymi”⁸.

Nierzadkim problemem w Szwajcarii jest również karanie dzieci poprzez stosowanie wobec nich kar cielesnych. Ponad połowa małoletnich (dokładnie 54,4%) w wieku od 1 do 14 roku życia doświadcza przemocy w związku ze stosowaniem wobec nich kar fizycznych⁹. W Szwajcarii prawo nie zakazuje bowiem stosowania kar cielesnych wobec dzieci. Część tamtejszych rodzin uznaje nawet kary fizyczne wobec najmłodszych za instrument służący osiągnięciu celów wychowawczych¹⁰.

Powyższe przekonuje, że Szwajcaria i jej mieszkańcy, postrzegani powszechnie jako spokojni i wyważeni, w zaciszu swoich domów również borykają się z problemem przemocy. Zestawiając to z ważkością zagadnienia przemocy domowej oraz faktem, że przedmiotowa problematyka ujęta z perspektywy doświadczeń szwajcarskich nie była dotąd badana i opisywana w polskiej literaturze prawnokarnej i kryminologicznej, zdecydowano się poświęcić temu tematowi niniejsze opracowanie.

Jego głównym celem jest rozwinięcie wiedzy na temat przestępstw związanych z przemocą w rodzinie popełnianych w Szwajcarii oraz przedstawienie obrazu przestępczości tego rodzaju. By go osiągnąć, wykorzystano metody badawcze typowe dla badań prawnokarnych i kryminologicznych, tj. metodę dogmatyczną i statystyczną. Metodę dogmatyczną zastosowano do analizy współczesnych przepisów szwajcarskiego prawa karnego w celu określenia stanu prawnego obowiązującego w tym państwie w omawianym zakresie. Metodę statystyczną wykorzystano natomiast do analizy statystyk kryminalnych pozyskanych z Federalnego Urzędu Statystycznego Szwajcarii. Ramy czasowe analizy to lata 2009–2017. Zdeterminowała je dostępność statystyk dotyczących przemocy domowej – Federalny Urząd

---

⁷ Federal Statistical Office, *Death and its main causes in Switzerland, 2014*, February 2017, <https://www.bfs.admin.ch/bfsstatic/dam/assets/2022364/master> [dostęp: 7.12.2018]; idem, *Death and its main causes in Switzerland, 2015*, November 2017, <https://www.bfs.admin.ch/bfsstatic/dam/assets/3742832/master> [dostęp: 7.12.2018].

⁸ N. Markwalder, M. Killias, *Homicide in Switzerland* [w:] M. Liem, W.A. Pridemore (red.), *Handbook of European Homicide Research Patterns, Explanations, and Country Studies*, Springer, New York 2012, s. 349.

⁹ Know Violence in Childhood: A Global Learning Initiative, *Ending Violence in Childhood. Global Report 2017*, New Delhi 2017, s. 139, <http://globalreport.knowviolenceinchildhood.org/global-report-2017/> [dostęp: 7.12.2018].

¹⁰ Z badań organizacji National Coalition Building Institute wynika, że ok. 40% dzieci w wieku poniżej czterech lat doświadcza przemocy interpretowanej jako uzasadniony środek edukacji. Zob. *Erziehungsmassnahme Gewalt: Metter Schüler wollen «keine Daheimnisse»*, Bieler Tagblatt, 30.03.2017, s. 4, <https://www.ncbi.ch/wp-content/uploads/Bieler-Tagblatt.pdf> [dostęp: 11.01.2019].

Statystyczny Szwajcarii nie udostępnia bowiem danych liczbowych dotyczących przestępczości sprzed 2009 r.¹¹

Należy podkreślić, że rozważania przedstawione w opracowaniu nie prezentują pełnego obrazu przestępczości przemocy domowej, ponieważ bazują na danych liczbowych o przestępczości ujawnionej¹² oraz o osobach oskarżonych o popełnienie przestępstwa z rodzaju przemocy w rodzinie. Poza rozważaniami ujętymi w tym tekście pozostają informacje dotyczące przestępczości osądzonej, gdyż wiadomości takie nie zostały autorce udostępnione. Również poza obszarem zagadnień poruszanych w tekście pozostają wiadomości o tzw. ciemnej liczbie przestępstw, ponieważ żadne organy ścigania nie posiadają w swoich zestawieniach danych o wszystkich rzeczywiście popełnionych przestępstwach.

Dążąc do tego, aby artykuł stanowił opracowanie uporządkowane i spójne, podzielono go na części. W pierwszej kolejności przedstawiono skromny rys historyczny przedmiotowego problemu, a także odniesiono się do wybranych teorii kryminologicznych objaśniających przyczyny zachowań przemocowych. Następnie skupiono się na zagadnieniach definicyjnych dotyczących pojęcia „przemocy domowej”.

Kolejną część tekstu poświęcono prawnokarnym aspektom przemocy w rodzinie. Zaprezentowano w niej przestępstwa ze szwajcarskiego Kodeksu karego, które rejestrowane są przez tamtejszą policję jako popełniane w związku z przemocą domową. Policja rejestruje te czyny jako tzw. przestępstwa domowe, biorąc pod uwagę kryterium relacji, które w chwili popełnienia czynu przestępnego istniały pomiędzy ofiarą a sprawcą. Przyjmuje się, że jeśli relacja między sprawcą a ofiarą jest bądź była związkiem partnerskim, relacją między rodzicem a dzieckiem lub inną relacją rodzinną, to przestępstwo należy zakwalifikować do kategorii przestępstw związanych z przemocą domową¹³.

Kolejną część opracowania poświęcono kryminologicznym aspektom przemocy domowej. Fenomen problemu przedstawiono przez pryzmat jego struktury, rozmiarów i dynamiki. Zaprezentowane zostały także informacje na temat relacji między ofiarą a sprawcą przestępstwa oraz dane dotyczące udziału przestępstw domowych w ogólnej liczbie wszystkich przestępstw popełnianych z użyciem przemocy, a także wiadomości o sprawcach przestępstw przemocy domowej.

¹¹ W 2009 r. zmienił się system zbierania danych przez policję w Szwajcarii, przez co statystyki policyjne obejmują informacje na temat liczby, struktury i wzrostu rejestrowanych przestępstw, a także ofiar i oskarżonych dopiero od tego roku. Zob. Federal Statistical Office, *Police crime statistics*, <https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/crime-criminal-justice/police.html> [dostęp: 12.12.2018].

¹² Przyjmuje się, że przestępczością ujawnioną (niekiedy nazywaną także „przestępczością pozorną”) jest ogół czynów, o których informacje uzyskiwały organy ścigania i na podstawie tych informacji wszczęły postępowanie przygotowawcze. Zob. m.in. B. Hołyst, *Kryminologia* [Criminology], Wolters Kluwer, Warszawa 2016, s. 89; J. Błachut, A. Gaberle, K. Krajewski, *Kryminologia* [Criminology], Arche, Gdańsk 2007, s. 193 i n.; P. Horoszowski, *Kryminologia* [Criminology], Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1965, s. 49.

¹³ Federal Statistical Office, *Domestic violence*, <https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/crime-criminal-justice/police/domestic-violence.html> [dostęp: 17.12.2018].

1. Przemoc domowa – geneza i przegląd definicji

Choć wydaje się, że przemoc domowa istnieje tak długo, jak długo istnieje podstawowa grupa społeczna, jaką jest rodzina, po raz pierwszy w dyskursie publicznym problem ten podniesiony został przez środowisko amerykańskich feministek dopiero w latach 70. XX w.¹⁴ Zauważyły one, że podbudowę przemocy w rodzinie tworzą struktury ówczesnego społeczeństwa oraz funkcjonujące w nim oczekiwania dotyczące męskich i żeńskich ról społecznych¹⁵. Reprezentantki nurtu feminizmu radykalnego podnosiły, że życie kobiet kształtowane jest przez patriarchę, a cechującymi je elementami są: przemoc domowa, kontrola nad swobodą reprodukcyjną oraz kontrola ich seksualności¹⁶.

Feministki drugiej fali feminizmu alarmowały o przemocy domowej w kontekście przemocy między mężem a żoną, zwykle dokonywanej przez mężczyzn wobec kobiet¹⁷. W późniejszym czasie uznano, że przemoc domowa może dotyczyć również dzieci i innych członków rodziny, jak również obejmować swoim zakresem kobiecą agresję wobec partnerów. W ten sposób termin „przemoc domowa” zaczął być postrzegany przez pryzmat miejsca, w którym najczęściej do niej dochodzi (dom), a nie ze względu na to, kto jest ofiarą. Ponieważ w Stanach Zjednoczonych coraz powszechniejsze stawało się mieszkanie ze sobą partnerów bez ślubu i coraz częściej podejmowano temat przemocy w związkach homoseksualnych, sformułowano nowy termin ściśle związany z przemocą domową, mianowicie „przemoc partnerska”¹⁸.

Amerykańskie ruchy wyzwolenia działające w latach 60. i 70. ubiegłego stulecia podnosiły, że przemoc domowa jest dotkliwą i jednocześnie najbardziej niewidoczną formą przemocy, jaka istnieje. Feministki zwracały uwagę na problem

---

¹⁴ G. Griffin, *Domestic violence* [hasło] [w:] eadem, *Oxford Dictionary of Gender Studies*, 2017, <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780191834837.001.0001/acref-9780191834837-e-90> [dostęp: 11.12.2018].

¹⁵ J. Hannam, *Feminizm* [Feminism], Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 167.

¹⁶ Zob. więcej m.in. S. Whitworth, *Ujęcia feministyczne* [Feminisms] [w:] P.D. Williams (red.), *Studia bezpieczeństwa* [Security Studies. An Introduction], Wydawnictwo UJ, Kraków 2012, s. 104; T. Hoffmann, *Feministyczne ujęcie bezpieczeństwa* [A feminist view on safety], „Przegląd Naukowo-Metodyczny” 2015, nr 3(28), s. 183.

¹⁷ Dodać wypada, że druga fala feminizmu doprowadziła w wielu państwach do przyjęcia regulacji prawnych umacniających pozycję kobiety w społeczeństwie np. poprzez wprowadzenie wymogu takich samych płac dla kobiet i mężczyzn czy zakazu dyskryminacji ze względu na płeć. Wówczas utworzono także wiele organizacji wspierających kobiety oraz niosących im pomoc w obliczu problemu przemocy lub dyskryminacji. Ponadto, w odniesieniu do przemocy w rodzinie, feministki podkreślały, że agresja i zachowania przemocowe to tylko wierzchołek problemu przemocy domowej, jego istota leży zaś w stereotypowym postrzeganiu kobiet i mężczyzn w społeczeństwie. Zob. więcej J. Helios, W. Jedlecka, *Wpływ feminizmu na sytuację społeczno-prawną kobiet* [Feminism's Influence on the Social and Legal Situation of Women], Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii UW, Wrocław 2016, s. 23–24.

¹⁸ G. Griffin, *Domestic...*, op. cit.

nieświadomości kobiet w zakresie przemocy domowej, zwłaszcza wśród kobiet, które były ofiarami tej przemocy, ale nie zdawały sobie sprawy z tego, że są traktowane niewłaściwie i że powinny walczyć, aby położyć kres działaniom rodzinnych agresorów¹⁹.

Pod koniec lat 70. XX w. Lenore E. Walker, amerykańska psychologka i działaczka na rzecz walki z problemem przemocy domowej, opublikowała opracowanie *The Battered Woman*, w którym omawiała zagadnienie syndromu bitych (maltretowanych) kobiet, czyli tzw. *Battered Woman Syndrome* (BWS)²⁰. Według Walker syndrom bitej kobiety to skutek przemocy domowej, który ujawnia się w składającym się z kilku faz cyklu przemocy²¹. Amerykańska badaczka wskazała, że składową syndromu bitych kobiet jest wyuczona bezradność, paraliżująca ofiary przemocy do tego stopnia, że opuszczenie swoich oprawców postrzegają one jako coś niemożliwego. Kobiety, u których zaobserwowano ten syndrom, dotknięte zostały przemocą, która dojrzywała etapami. Na pierwszym etapie występowały mniej oczywiste formy przemocy, takie jak groźby i obelgi. Na etapie drugim dochodziło już do przemocy fizycznej – etap ten cechuje poważna agresja fizyczna oraz zawziętość sprawcy wobec ofiary. Walker zwróciła uwagę, że to właśnie ten etap jest najgorszy dla ofiary, ponieważ uderza w jej poczucie własnej wartości, jej godność, a także oddziałuje na fizyczność i psychikę, często powodując problemy zdrowotne, bezsenność, depresję czy alkoholizm. Badaczka podkreślała także, że pod koniec tego etapu agresor uświadamia sobie, co zrobił ofierze, i w związku z tym podejmuje starania w celu zrekompensowania jej tych złych doświadczeń poprzez urządzanie tzw. miesiąca miodowego. Faza ta nie trwa jednak długo i po pewnym czasie cykl przemocy zaczyna się od nowa²².

Lenore E. Walker była prekursorką w obszarze badań nad przemocą domową i odegrała znaczącą rolę w projektowaniu i opracowywaniu polityki, programów szkoleniowych oraz reformy legislacyjnej dotyczących tego problemu²³. Podobny mechanizm występuje również w przypadku dzieci, które były ofiarami długotrwałej przemocy ze strony opiekujących się nimi osób (tzw. *Battered Child Syndrome*)²⁴.

¹⁹ M. Odekon, *Domestic violence* [w:] *The SAGE Encyclopedia of World Poverty*, t. 1, Sage, Thousand Oaks 2015, s. 385.

²⁰ L.E. Walker, *The Battered Woman*, Harper&Row, New York 1979.

²¹ E. Bienkowska, *Wiktymologia* [Victimology], Wolters Kluwer, Warszawa 2018, s. 72.

²² M. Odekon, *Domestic...*, op. cit., s. 386.

²³ Zob. np. L.E. Walker, R. Duros, A. Tome, *Battered woman syndrome* [w:] B.L. Cutler (red.), *Encyclopedia of Psychology and Law*, t. 1, Sage, Thousand Oaks 2008, s. 40–43; Lenore E. Walker, Colorado Women's Hall of Fame, <https://www.cogreatwomen.org/project/lenore-e-walker/> [dostęp: 12.12.2018].

²⁴ Już w latach 60. XX w. dostrzeżono rażące skutki wiktymizacji wymierzonej w dzieci, która ujawnia się właśnie w postaci tzw. syndromu bitego dziecka. Syndrom ten występuje w sytuacjach naruszenia nietykalności cielesnej dziecka, zaniedbania go przez jego opiekuna, jak również w przypadku zwłoki w poszukiwaniu lub wezwaniu do niego pomocy medycznej. Do grupy głównych objawów tego syndromu zalicza się przede wszystkim połamane kości, siniaki, zranienia, oparzenia, obrażenia głowy, pozostałości po dawnych złamaniach, a także objawy niedożywienia organizmu dziecka.

W obszarze etiologii kryminalnej, której jednym z zadań jest poznanie okoliczności prowadzących do zachowań przestępczych, wyróżnia się różne czynniki sprzyjające popełnianiu przestępstw bądź bezpośrednio do nich prowadzące. Próby ustalenia tych czynników doprowadziły do sformułowania wielu teorii kryminologicznych, w tym również takich, które wyjaśniać mogą zachowania agresywne wobec bliskich i członków rodziny.

Teorie etiologiczno-kryminologiczne najogólniej dzieli się na dwa kierunki: biopsychologiczny oraz socjologiczny²⁵. Pośród teorii zmierzających do wyjaśnienia źródeł pochodzenia przemocy zwraca się uwagę przede wszystkim na koncepcje genetyczne, hormonalne, odwołujące się do zaburzenia równowagi neuroprzekazników lub ośrodkowego układu nerwowego, koncepcje odnoszące się do pogranicza zdrowia i choroby psychicznej (tzw. psychopatia), jak również teorie frustracji-agresji czy teorie uczenia się²⁶.

Ważną koncepcją objaśniającą, jakie czynniki mogą prowadzić do przemocy w rodzinie, jest teoria Zygmunta Freuda, wedle którego siłami napędowymi ludzkich działań są popędy i instynkty. Energia, którą wytwarzają instynkty i popędy, dynamizuje postępowanie człowieka i – jeśli nie zostanie odpowiednio rozładowana – może stać się przyczyną różnych zaburzeń w postępowaniu. Freud wyodrębnił dwa typy wrodzonych instynktów człowieka: instynkt życia i miłości (energia z tego instynktu pozwala np. zdobyć pokarm, zadbać o bezpieczeństwo, a także wydać na świat potomstwo) oraz instynkt śmierci (przeciwny do instynktu życia i miłości, pozostaje skierowany przeciwko organizmowi i zmierza do unicestwienia jednostki). Energia wywodząca się z instynktu śmierci kumuluje się w organizmie i musi zostać rozładowana. Człowiek musi znaleźć ujście dla tej energii niezależnie od otaczających go okoliczności zewnętrznych – takie zachowanie jest bowiem częścią jego biologicznego wyposażenia²⁷. Dążenie do rozładowania energii pochodzącej z instynktu śmierci, poddane wpływowi popędów (np. popędu seksualnego) lub uczuć (np. zazdrości, lęku), może prowadzić do tego, że zachowania agresywne kierowane będą wobec osób najbliższych, będących łatwo dostępnym celem takiego postępowania.

Istotną koncepcją tłumaczącą czynniki prowadzące do przemocy jest także teoria frustracji-agresji sformułowana w 1939 r. przez Johna Dollarda i Neala

---

Zob. więcej E. Bieńkowska, *Wiktymologia...*, op. cit., s. 71; C.H. Kempe, F.N. Silverman, B.F. Steele, W. Droegenmueller, A.K. Silver, *The battered-child syndrome*, „Journal of American Medical Association” 1962, nr 187, s. 17 i n.

²⁵ B. Hołyst, *Kryminologia...*, op. cit., s. 915; J. Błachut, A. Gaberle, K. Krajewski, *Kryminologia...*, op. cit., s. 88.

²⁶ A.F. Greene, T.F. Lynch, B. Decker, C.J. Coles, *A psychobiological theoretical characterization of interpersonal violence offenders*, „Aggression and Violent Behavior” 1997, t. 2, nr 3, s. 273–284; M. Budyń-Kulik, *Violence in criminology – the nature, reasons, and perspectives*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska” 2018, t. 65, nr 1, s. 29.

²⁷ B. Hołyst, *Kryminologia...*, op. cit., s. 946.

A. Millera. Najogólniej ujmując, według tej teorii frustracja prowadzi do agresji i stanowi przyczynę agresywnych zachowań człowieka, a każdy przejaw agresji poprzedzony jest jakąś formą frustracji²⁸.

Siłę pobudzającą do agresji frustracji mogą kształtować pewne czynniki. Po pierwsze: frustracja nasila się, jeśli cel, do którego się dąży, pozostaje na wyciągnięcie ręki, lecz mimo to nie udaje się go osiągnąć. Po drugie: frustracja nasila się wraz ze wzrostem wartości celu, który chce się osiągnąć, lecz którego osiągnąć się nie udaje. Po trzecie: frustracja nasila się, jeśli bariera w osiągnięciu celu jest niespodziewana²⁹. Tym samym należy zauważyć, że według teorii frustracji-agresji zachowania agresywne mają miejsce wówczas, gdy zaistnieją dwa elementy: dążenie człowieka do osiągnięcia założonego celu oraz pojawienie się przeszkody uniemożliwiającej osiągnięcie tego celu. Przeszkodę stanowią mogą niezależne od człowieka czynniki zewnętrzne (np. zakazy, na które człowiek nie ma wpływu) bądź czynniki wewnętrzne (np. chwilowe pobudzenie, cechy charakteru jednostki)³⁰. Frustrację może więc wywołać wiele sytuacji, które jednocześnie stanowią przeszkodę w osiągnięciu zakładanego celu. Przykładem takiej przeszkody może być niemożliwość awansowania w pracy spowodowana dużą rywalizacją wśród współpracowników. Narastająca frustracja pobudzić może do zachowań agresywnych kierowanych wobec celu, który wydaje się najłatwiejszy i pozostaje w najmniejszej odległości od sprawcy, czyli wobec członka rodziny, np. małżonka lub dziecka.

Koncepcje biopsychologiczne, w tym teoria frustracji-agresji i koncepcja Freuda, są wciąż przez wielu badaczy analizowane, jednak obecnie zdecydowana większość kryminologów poszukuje źródeł zjawiska przestępczości w szeroko rozumianych powiązaniach społecznych³¹. Wśród teorii socjologicznych wyjaśniających agresywne zachowania człowieka wyróżnia się m.in. teorię anomii Roberta K. Mertona, teorię kontroli społecznej Tralisa Hirschiego, teorię naznaczenia społecznego czy teorię „dryfu” Davisa Matzy i Greshama Sykesa³². W zakresie wyjaśniania źródeł zachowań agresywnych w środowisku rodzinnym istotnymi koncepcjami są zwłaszcza teorie uczenia się zachowań przestępnych, a konkretniej teoria zróżnicowanych powiązań Edwina Sutherlanda oraz teoria społecznego uczenia się Alberta Bandury³³.

²⁸ J. Dollard, W. Doob, N.E. Miller, O.H. Mowrer, R.S. Sears, *Frustration and Aggression*, CT Yale University Press, New Heaven 1939.

²⁹ M. Prajsner, *Wokół agresji* [On aggression], „Remedium” 2007, nr 2–3, s. 50–51.

³⁰ M. Przybysz-Zaremba, *Egzemplifikacje wybranych teorii zachowań agresywnych człowieka – perspektywa trójwymiarowa* [Exemplifications of chosen theories on human's aggressive behaviours – prospect three-dimensional], „Studia nad Rodziną UKSW” 2015, R. 19, nr 2(37), s. 317.

³¹ B. Hołyst, *Kryminologia...*, op. cit., s. 951.

³² M. Przybysz-Zaremba, *Egzemplifikacje...*, op. cit., s. 322.

³³ Zob. np. J. Narodowska, *Korelacja pomiędzy agresją wobec zwierząt a agresją wobec ludzi w świetle badań aktowych* [The correlation between aggression towards animals and aggression towards people in the light of records research], „Archiwum Kryminologii” 2018, t. XL, s. 358.

Teoria zróżnicowanych powiązań została oparta na założeniu, że część społeczeństwa jest zorganizowana wokół wartości przestrzegania prawa, druga część społeczeństwa organizuje się zaś wokół wartości przestępczych. Skutkiem tej różnej organizacji społeczeństwa jest konflikt kultur dotyczący norm prawa. Istnieje więc kultura zgodna z literą prawa i kultura przestępcza. Konflikt między tymi kulturami jest nieodzwonny, aby mógł zaistnieć proces zróżnicowanych powiązań, w wyniku którego dochodzi do przestępczości jednostki. Zróżnicowanymi powiązaniem są bowiem kontakty z przestępczymi i nieprzestępczymi wzorcami postępowania, które są następnie przyswajane poprzez uczenie się ich. Według Sutherlanda najważniejszymi źródłami, na których jednostki się wzorują, są te, w których występują bezpośrednie interakcje, a zwłaszcza grupy pierwotne, tj. rodzina lub grupy rówieśnicze. Podczas interakcji ludzie mają styczność z wzorcami sprzyjającymi bądź niesprzyjającymi naruszaniu prawa. W wyniku powstania nadwyżki wzorów zachowań przestępczych nad wzorcami niesprzyjającymi łamaniu prawa w jednostce wykształca się nonkonformistyczna postawa wobec prawa, co w efekcie końcowym prowadzi do przestępczości³⁴.

Tezy Edwina Sutherlanda uzupełnia teoria społecznego uczenia się Alberta Bandury, według którego jednostka uczy się zachowań, w tym zachowań agresywnych, poprzez obserwację tego, jak zachowują się inni ludzie (a zwłaszcza osoby znaczące i bliskie tej uczącej się jednostce). W koncepcji społecznego uczenia się istotne jest przypisywanie znaczącej roli zdolnościom samokontroli. Według Bandury ludzie mogą w pewnym zakresie kontrolować swoje postępowanie, czyniąc to przede wszystkim pod wpływem czynników zewnętrznych³⁵. Jednostka sprawująca kontrolę nad swoim postępowaniem może posiadać również system wartości, który będzie tę samokontrolę wspierał wewnątrz. Co istotne, wyuczone przez jednostkę zachowania wcale nie muszą zostać kiedykolwiek uaktywnione – uruchamiają je bowiem dopiero odpowiednie bodźce wyzwalające (awersyjne, modelujące czy instrukcyjne). Tym samym można stwierdzić, że poprzez obserwację jednostka nabywa pewną wiedzę i umiejętności, które mogą zostać wykorzystane w różny sposób. Wpływ społeczny w połączeniu z indywidualnymi cechami jednostki prowadzi do określonego wykorzystania tego, czego jednostka się nauczyła – bądź do zachowań przestępczych, bądź do zachowań zgodnych z normami prawa³⁶.

Odnosząc się do teorii Sutherlanda oraz koncepcji Bandury, należy stwierdzić, że zachowania agresywne mają charakter wyuczony, a uczenie się tych zachowań następuje poprzez kontakt z innymi osobami, w szczególności z tymi z najbliższego otoczenia. W świetle obu tych koncepcji należy przyjąć, że sprawcy przemocy w rodzinie swoich zachowań dewiacyjnych mogli się nauczyć w toku socjalizacji,

³⁴ B. Hołyst, *Kryminologia...*, op. cit., s. 962.

³⁵ A. Bandura, *Teoria społecznego uczenia się* [Theory of Social Learning], Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 29–30.

³⁶ J. Błachut, A. Gaberle, K. Krajewski, *Kryminologia...*, op. cit., s. 123–124.

np. od innych członków rodziny, ze strony których doświadczali zachowań agresywnych bądź u których takie zachowania obserwowali³⁷.

Zarys historyczny i etiologiczny przemocy domowej wypada uzupełnić zdefiniowaniem tytułowego problemu. Przemoc domowa, nazywana również „przemocą w rodzinie”, to pojęcie, które wydaje się powszechnie znane i rozumiane. Biorąc jednak pod uwagę, że zjawisko to ma wieloaspektowy charakter, trudne jest sformułowanie jego jednej i uniwersalnej definicji. Wyjaśnienie znaczenia pojęcia „przemocy domowej” zależy od kontekstu, w którym je osadzamy: inne elementy uwypuklone zostaną przez naukowca w definicji sformułowanej na potrzeby pracy badawczej, inne będą składowe definicji legalnej, a inne znaczenie zostanie nadane temu terminowi przez społeczeństwo. Jednak w większości objaśnień tego pojęcia zaznacza się, że przemoc domowa jest przemocą popełnianą przez bliskich i wobec bliskich (np. przemoc partnera wobec partnera, zarówno aktualnego, jak i byłego), która może przybierać postać fizyczną, seksualną, emocjonalną, a także finansową³⁸.

Użycie terminu „przemoc domowa” zawężane jest w niektórych źródłach jedynie do przemocy partnerskiej, z zastrzeżeniem jednak, że jest to coś więcej niż fizyczny atak na drugą osobę. Przemoc domowa może obejmować również obraźliwe zachowania wobec bliskiego czy jego psychiczne maltretowanie. Niekończące się sposoby krzywdzenia najbliższych także nie upraszczają sformułowania definicji przemocy domowej. Należy jednak zwrócić uwagę, że elementem wyróżnianym jako charakterystyczny dla przedmiotowego pojęcia są intencje działania sprawcy w postaci chęci zranienia swojej ofiary lub przejęcia nad nią kontroli³⁹.

W jednej z definicji słownikowych przemoc domowa określana jest jako wszelkie przypadki przemocy, grożenia oraz znęcania się psychicznego, fizycznego, seksualnego, finansowego oraz emocjonalnego, do których dochodzi pomiędzy dorosłymi, którzy są lub byli swoimi partnerami lub członkami rodziny, bez względu na płeć czy orientację seksualną⁴⁰. W innych źródłach podaje się, że przemocą domową jest po prostu stosowanie przymusu, gróźb, kontroli i przemocy w domu⁴¹.

Przemoc domową definiuje się także jako zagrożenie użyciem przemocy oraz stosowanie jej w postaci zarówno fizycznej, jak i psychicznej w celu wyrządzenia

---

³⁷ Potwierdzenie teorii zróżnicowanych powiązań odnaleźć można na gruncie badań przeprowadzonych przez J. Narodowską, w świetle których tendencję do zachowań agresywnych wobec ludzi wykazują osoby, które same bezpośrednio doświadczyły agresji ze strony członków rodziny lub były świadkami agresji w swoim najbliższym środowisku. Zob. więcej J. Narodowska, *Korelacja...*, op. cit., s. 359 i n.

³⁸ V.E. Collins, *Domestic violence* [w:] J.I. Ross (red.), *Encyclopedia of Street Crime in America*, Sage, Thousand Oaks 2013, s. 137.

³⁹ J.B. Whiting, *Domestic violence* [w:] J. Carlson, S.B. Dermer (red.), *The SAGE Encyclopedia of Marriage, Family, and Couples Counseling*, Sage, Thousand Oaks 2016, s. 467.

⁴⁰ J. Law, *Domestic violence* [hasło] [w:] idem (red.), *Oxford Dictionary of Law*, <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199664924.001.0001/acref-9780199664924-e-1217> [dostęp: 11.12.2018].

⁴¹ G. Griffin, *Domestic...*, op. cit.

drugiej osobie krzywdy lub sprawowania nad nią władzy i kontroli przez sprawcę, który należy do środowiska rodzinnego ofiary. Wśród sprawców zaliczanych do środowiska rodzinnego wymienia się w przypadku tej definicji: partnera życiowego, małżonka, byłego partnera, innego członka rodziny, a nawet przyjaciela, którego łączy z ofiarą zażyłe relacje i który spotyka się z nią w warunkach domowych. Wedle tego objaśnienia bez znaczenia pozostaje kwestia tego, czy ofiara faktycznie mieszka w tym samym domu co sprawca, ponieważ to, czy doszło do przemocy domowej, zależy od stopnia zażyłości emocjonalnej między sprawcą a ofiarą, a nie od miejsca popełnienia przestępstwa. Co istotne, przemoc w rodzinie nie odnosi się do jednego brutalnego wydarzenia, lecz do długotrwałych zachowań polegających na przemocy fizycznej, psychicznej i seksualnej⁴².

Inaczej formułowane są definicje legalne przedmiotowego problemu. Na gruncie polskiego ustawodawstwa definicję pojęcia „przemocy w rodzinie” określono w art. 2 pkt 2 ustawy o przemocy w rodzinie. Wedle tego przepisu przez „przemoc w rodzinie” należy rozumieć

jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt 1 [członków rodziny – DDP], w szczególności narażające ich na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą⁴³.

W szwajcarskim ustawodawstwie nie ma legalnej definicji przemocy domowej czy przemocy w rodzinie. Termin ten jest jednak używany na gruncie tamtejszych aktów prawnych, np. w art. 50 ustawy o cudzoziemcach⁴⁴, w którym przyjmuje się, że przemoc domowa stanowi istotny powód udzielenia zgody na pobyt w Szwajcarii bądź przedłużenia zgody udzielonej wcześniej. W przepisie tym wskazano, że po rozwiązaniu związku małżeńskiego prawo małżonka i dzieci do uzyskania zezwolenia na pobyt lub przedłużenia zezwolenia na pobyt, które przyznane zostało wcześniej, przysługuje cudzoziemcowi w szczególności, jeśli współmałżonek padł ofiarą przemocy małżeńskiej.

Podmioty, których zakres zadań i obowiązków obejmuje reagowanie na przypadki przemocy w rodzinie (np. szwajcarska policja, wymiar sprawiedliwości,

⁴² M. Flury, E. Nyberg, A. Riecher-Rössler, *Domestic violence against women. Definitions, epidemiology, risk factors and consequences*, „Swiss Medical Weekly” 2010, nr 140, s. 2.

⁴³ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie [Act on Counteracting Domestic Violence, dated 29 July 2005], Dz.U. z 2015 r. poz. 1390, t.j.

⁴⁴ Federal Act on Foreign Nationals (Foreign Nationals Act, FNA) of 16 December 2005 (Status as of 15 September 2018), <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/20020232/20180915000/142.20.pdf> [dostęp: 12.12.2018].

władze odpowiedzialne za ochronę dzieci i dorosłych oraz udzielanie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie, opieka społeczna, służba zdrowia czy szkoły), posługują się m.in. definicją sformułowaną w art. 3 Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, wedle której przemoc domowa oznacza

wszelkie akty przemocy fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej zdarzające się w rodzinie lub gospodarstwie domowym, lub między byłymi, lub obecnymi małżonkami, lub partnerami, niezależnie od tego, czy sprawca i ofiara dzielą lub dzielili miejsce zamieszkania, czy nie⁴⁵.

Federalny Urząd ds. Równości Płci⁴⁶, przenosząc definicję z konwencji na grunt szwajcarski, doprecyzował, że przemocą domową jest jakiegokolwiek stosowanie lub groźba stosowania przemocy fizycznej, psychicznej lub seksualnej w rodzinie lub w istniejącym bądź byłym związku małżeńskim lub partnerskim. Dodatkowo wskazał, że formy przemocy mogą być zróżnicowane, wśród najważniejszych wyróżniając:

- przemoc fizyczną, która obejmuje m.in. uderzenie ofiary, szturchanie, trzęsienie, gryzienie, dławienie, spętanie, rzucanie w nią przedmiotami, napadanie. Przemoc fizyczną uznaje się za najbardziej oczywistą oraz najczęściej i najłatwiej wykrywalną formę przemocy, która jednak zwykle występuje w połączeniu z innymi formami przemocy.
- Przemoc seksualną, która obejmuje każdą niezatwierdzoną, niechcianą lub tolerowaną praktykę seksualną. Za przemoc seksualną Urząd uznaje np. tworzenie niechcianej przez ofiarę atmosfery poprzez zwracanie się do niej z podtekstem seksualnym, a także doprowadzanie siłą czy groźbą do wszelkich czynności seksualnych. Za przemoc seksualną uznaje się także wszelkie formy aktywności seksualnej realizowane w stosunku do dzieci i nastolatków, niezależnie od tego, czy ich sprawcą jest dorosły, czy też inny niepełnoletni.
- Przemoc psychiczną, która obejmuje groźby, przymus, pozbawianie wolności, prześladowanie, cyberstalking i zastraszanie. Do tej formy przemocy Urząd

⁴⁵ Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Stambule dnia 11 maja 2011 r. [Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence], Dz.U. z 2015 r. poz. 961. Zob. też Eidgenössischen Büros für die Gleichstellung von Frau und Mann, *Definition, Formen und Folgen häuslicher Gewalt*, Bern 2017, s. 2, <https://www.ebg.admin.ch/ebg/de/home/dokumentation/publikationen/publikationen-zu-gewalt.html> [dostęp: 12.12.2018]. Szwajcaria znajduje się w gronie 36 państw, które podpisały Konwencję Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, jednak do chwili obecnej jej nie ratyfikowała. Czas na ratyfikację dokumentu Szwajcaria ma do 2020 r.

⁴⁶ Federal Office for Gender Equality, *Key topics*, <https://www.ebg.admin.ch/ebg/en/home/the-foge/organization/schwerpunktthemen.html> [dostęp: 12.12.2018].

zalicza również takie zachowania sprawcy, jak dyskryminowanie ofiary, nieokazywanie jej szacunku, znieważanie i upokarzanie jej, wmawianie choroby psychicznej, wpędzanie w poczucie winy, szantażowanie losami wspólnych dzieci.

- Przemoc społeczną, która polega na ograniczaniu uczestnictwa ofiary w życiu społecznym np. poprzez zakazywanie kontaktów z rodziną, znajomymi czy całkiem obcymi ludźmi bądź też ściśle kontrolowanie takich kontaktów.
- Przemoc ekonomiczną, która obejmuje zakaz pracy lub zmuszanie do pracy, zabieranie wynagrodzenia za pracę, a także niedopuszczanie ofiary do dysponowania wspólnymi środkami finansowymi oraz zmuszanie do współodpowiedzialności za umowy kredytowe.
- Przymusowe małżeństwo, które według Federalnego Urzędu ds. Równości Płci stanowi szczególną formę przemocy w rodzinie⁴⁷.

Przedstawione definicje, choć różnią się od siebie szczegółowością, a w niektórych przypadkach również zakresem podmiotowym, mają wspólne mianowniki, które decydują o kwalifikowaniu pewnych zachowań jako przemoc domowa. W świetle przytoczonych objaśnień można przyjąć, że przemocą domową jest stosowanie jakiegokolwiek formy przemocy oraz zagrożenie jej użyciem wobec małżonka, partnera bądź byłego małżonka lub partnera, a także wobec innego członka rodziny.

2. Prawnkarne aspekty przemocy domowej

Rozważania na temat przemocy w rodzinie przez pryzmat polskiego prawa karnego rozpoczyna się niekiedy od przywołania określonego w art. 207 Kodeksu karnego⁴⁸ przestępstwa fizycznego lub psychicznego znęcania się nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy. Należy zauważyć, że takie spotykane w skrótowych, często nierzetelnych, publikacjach internetowych⁴⁹ zawężanie przemocy domowej do przestępstwa określonego w art. 207 k.k. jest praktyką nieprawidłową. Polski Kodeks karny pozwala bowiem stosować również inne przepisy w stosunku do sprawców stosujących przemoc wobec swoich najbliższych, a ujęte w art. 207 k.k. znamiona przestępstwa znęcania się mają znacznie bardziej ograniczony zakres niż różne definicje przemocy w rodzinie⁵⁰. Przemoc w rodzinie obejmuje wiele zachowań, które mogą stanowić

⁴⁷ Eidgenössischen Büros für die Gleichstellung von Frau und Mann, *Definition...*, op. cit., s. 3–4.

⁴⁸ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny [Act of 6 June 1997 – Criminal Code], Dz.U. z 2018 r. poz. 1600, t.j., dalej jako: k.k.

⁴⁹ Zob. np. *Przemoc domowa* [Domestic violence] [hasło] [w:] Wikipedia – Wolna Encyklopedia Internetowa, 9.07.2019, https://pl.wikipedia.org/wiki/Przemoc_domowa [dostęp: 19.07.2019].

⁵⁰ M. Płatek, G. Wrona, *Komentarz* [Commentary] [w:] A. Kula, A. Chęć, M. Wieczorek, R. Szczepańska, *Art. 207 k.k. – znęcanie się nad osobą najbliższą – monitoring śląskich sądów. Raport*

czynności sprawcze wielu innych przestępstw wyrażonych w Kodeksie karnym, np. określonego w art. 156 k.k. spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, ujętego w art. 160 k.k. narażenia człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, a także stosowania gróźb karalnych z art. 190 k.k., zgwałcenia określonego w art. 197 k.k. i wielu innych⁵¹. Utożsamianie przemocy domowej wyłącznie z przestępstwem znęcania się nad osobą najbliższą jest więc niepoprawne. Zdarza się to jednak i wynika w dużej mierze z tego, że wedle takiego klucza sporządzane są statystyki kryminalne prowadzone przez policję czy prokuraturę⁵².

Błędne jest również powielane przekonanie, że przemoc w rodzinie zawsze stanowi przestępstwo. W świetle utrwalonego i powszechnie aprobowanego na gruncie polskiego orzecznictwa poglądu przemoc domowa wcale „nie musi polegać na popełnieniu przestępstwa czy wykroczenia, chociaż w praktyce często zachowanie sprawcy wyczerpuje znamiona czynów zabronionych pod groźbą kary”⁵³. Pojęcie „przemocy w rodzinie” powinno się interpretować na podstawie definicji ustawowej wyrażonej w art. 2 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, bez każdorazowego umiejscawiania tych zachowań wśród znamion czynów zabronionych, określonych przykładowo w treści art. 207 k.k. czy art. 217 k.k.⁵⁴

Ustawodawca szwajcarski do prawnokarnej problematyki przemocy domowej odnosi się podobnie jak polski, przyjmując, że przemoc domowa obejmuje szeroki katalog zdarzeń, którym bardzo często towarzyszą zachowania wypełniające

---

z monitoringu [Art. 207 of the Penal Code – Abuse of a Family Member. A Report from the Monitoring of the Silesian Courts], Fundacja Pozytywnych Zmian, Bielsko-Biała 2015, s. 1, <https://mopr.poznan.pl/wp-content/uploads/2014/12/za%C5%82%C4%85cznik-3-2.12.2015.pdf> [dostęp: 19.07.2019].

⁵¹ Zob. więcej np. P. Wiktorska, *Zmiany w kontrolowaniu przemocy wobec najbliższych* [Changes in the monitoring of violence against family members] [w:] K. Buczkowski, W. Klaus, P. Wiktorska, D. Woźniakowska-Fajst (red.), *Zmiana i kontrola. Społeczeństwo wobec przestępczości* [Change and Control. Society against Crime], Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2017, s. 219–230; J. Żółć, *Przemoc w rodzinie w ujęciu prawa karnego* [Domestic violence according to criminal law] [w:] Ł. Wirkus, P. Kozłowski (red.), *Przemoc w rodzinie – ujęcie interdyscyplinarne* [Domestic violence. An interdisciplinary approach], Impuls, Kraków 2017, s. 77–86.

⁵² M. Budyn-Kulik, *Przemoc w rodzinie – analiza wiktymologiczna oraz prawnokarne środki przeciwdziałania* [Domestic Violence. A Victimological Analysis and Penal Countermeasures for Prevention], Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2009, s. 7–8.

⁵³ Por. np. postanowienie Sądu Rejonowego w Garwolinie z dnia 19 października 2015 r., sygn. akt I Ns 257/15 [Decision of the District Court in Garwolin of 19 October 2015, ref. no. I Ns 257/15]; postanowienie Sądu Rejonowego w Głubczycach z dnia 28 sierpnia 2017 r., sygn. akt I Ns 84/17 [Decision of the District Court in Głubczyce of 28 August 2017, ref. no. I Ns 84/17]; postanowienie Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 22 grudnia 2015 r., sygn. akt III Ca 1449/15 [Decision of the Regional Court in Łódź of 22 December 2015, ref. no. III Ca 1449/15]; postanowienie Sądu Rejonowego w Ciechanowie z dnia 16 maja 2019 r., sygn. akt I Ns 415/18 [Decision of the District Court in Ciechanów of 16 May 2019, ref. no. I Ns 415/18].

⁵⁴ Postanowienie Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 10 listopada 2015 r., sygn. akt II Ca 884/15 [Decision of the Regional Court in Wrocław of 10 November 2015, ref. no. II Ca 884/15].

znamiona różnych przestępstw zdefiniowanych w Kodeksie karnym. W szwajcarskim Kodeksie karnym⁵⁵ nie ma więc wyodrębnionego jednego konkretnego przepisu, który ustanawiałby sankcję karną za stosowanie przemocy wobec członków rodziny. Wymiar sprawiedliwości i organa ścigania jako przemoc domową kwalifikują wiele przestępstw, a podstawę tej kwalifikacji stanowią relacje między sprawcą a ofiarą. Oznacza to, że na przestępczość przemocy domowej składa się wiele czynów zabronionych, które zalicza się do tej grupy ze względu na charakter relacji między sprawcą a ofiarą – jeżeli powiązanie między nimi ma postać aktualnego lub byłego związku partnerskiego, relacji między rodzicem a dzieckiem lub innej relacji rodzinnej, przestępstwa zgłaszane policji przypisywane są do kategorii przemocy domowej⁵⁶.

Wśród przestępstw, które w Szwajcarii grupuje się w obrębie przemocy domowej, wyróżnia się ok. 30 zachowań umiejscowionych w pięciu rozdziałach Kodeksu karnego⁵⁷ dotyczących przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, przeciwko godności i prywatności, przeciwko wolności, przeciwko integralności seksualnej oraz przeciwko porządkowi publicznemu.

Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu otwierają katalog czynów, które uznaje się za przestępstwa związane z przemocą domową. Pierwszymi wyróżnionymi w statystykach kryminalnych przestępstwami tego rodzaju są zabójstwa. W statystykach policyjnych odrębnie zlicza się zabójstwa ukończone (*homicide completed*) oraz usiłowanie zabójstwa (*homicide attempted*). Do obu tych kategorii włącza się jednak po kilka czynów, określonych kolejno w art. 111, 112, 113 oraz 116 szwajcarskiego Kodeksu karnego.

Przestępstwo określone w art. 111 s.k.k. to zabójstwo z premedytacją, które stanowi podstawowy typ zabójstwa⁵⁸. W przepisie art. 111 s.k.k. za popełnienie zabójstwa w typie podstawowym przewidziano karę pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż 5 lat. Następnie, w art. 112 s.k.k., wskazano, że jeśli sprawca zabija w sposób szczególnie niegodziwy ze względu na motyw, cel lub metodę działania, grozi mu kara dożywotniego pozbawienia wolności lub kara pozbawienia wolności nie niższa niż 10 lat. W art. 113 s.k.k. przewidziano natomiast, że jeśli sprawca działał w stanie silnego wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami, grozi mu kara pozbawienia wolności od roku do 10 lat. Ostatnim przestępstwem,

---

⁵⁵ Swiss Criminal Code of 21 December 1937 (Status as of 1 March 2018), <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/201803010000/311.0.pdf> [dostęp: 14.12.2018], dalej jako: s.k.k.

⁵⁶ Federal Statistical Office, *Domestic violence*, <https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/crime-criminal-justice/police/domestic-violence.html> [dostęp: 17.12.2018].

⁵⁷ Idem, *Domestic violence. Offences in the police crime statistics*, 8.10.2018, <https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/crime-criminal-justice/police/domestic-violence.assetdetail.6186093.html> [dostęp: 15.12.2018].

⁵⁸ W szwajcarskim Kodeksie karnym wyróżniono także tzw. podtypy zabójstwa określone w kolejnych artykułach ustawy, czyli art. 112, 113 oraz 116.

które w statystykach kryminalnych dotyczących przemocy domowej wymienia się w grupie zabójstw, jest dzieciobójstwo. Określa je art. 116 s.k.k.: matka, która zabija dziecko w okresie porodu lub będąc pod wpływem jego przebiegu, podlega karze pozbawienia wolności nieprzekraczającej 3 lat lub karze grzywny.

Kolejnymi przestępstwami przeciwko życiu i zdrowiu, które popełnia się w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie, są:

- podżeganie do samobójstwa lub pomoc w samobójstwie określone w art. 115 s.k.k., zgodnie z którym osoba, która kierując się osobistymi pobudkami, podżega do samobójstwa lub pomaga drugiej osobie popełnić samobójstwo, podlega karze pozbawienia wolności nieprzekraczającej 5 lat lub karze grzywny, jeżeli ta osoba popełni samobójstwo lub podejmie próbę popełnienia samobójstwa;
- nielegalna aborcja bez zgody kobiety ciężarnej określona w art. 118 ust. 2 s.k.k., zgodnie z którym każda osoba, która przerwie ciążę bez zgody kobiety w ciąży, podlega karze pozbawienia wolności od roku do 10 lat;
- poważne uszkodzenie ciała określone w art. 122 s.k.k., który stanowi, że ten, kto celowo powoduje obrażenia zagrażające życiu innej osoby, celowo wyrządza poważne obrażenia ciała powodujące uszczerbek na zdrowiu, trwałą niezdolność do pracy, chorobę lub trwale zniekształcenie twarzy lub celowo powoduje jakiegokolwiek inne poważne uszkodzenie zdrowia fizycznego lub psychicznego innej osoby, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 10 lat;
- uszkodzenie ciała określone w art. 123 s.k.k. W ust. 1 art. 123 s.k.k. wskazano, że karze pozbawienia wolności do 3 lat lub karze grzywny podlega osoba, która umyślnie spowoduje szkodę na zdrowiu innej osoby w jakikolwiek inny sposób niż ten określony w art. 122 s.k.k. W przepisie tym zaznaczono jednak, że przestępstwo to jest przestępstwem prywatnoskargowym. Przestępstwem ściganym z urzędu jest określone w art. 123 ust. 2 s.k.k. spowodowanie szkody na zdrowiu innej osoby, jeśli sprawca użył w tym celu trucizny, broni, niebezpiecznego narzędzia albo popełnił ten czyn wobec dziecka, które nie było w stanie się obronić albo które pozostawało pod opieką sprawcy, bądź wobec małżonka lub byłego małżonka, czy też wobec partnera lub byłego partnera pod warunkiem, że w chwili popełnienia przestępstwa osoby te ze sobą zamieszkiwały albo przestępstwo popełniono w okresie do roku od zakończenia związku;
- okaleczenie żeńskich narządów płciowych określone w art. 124 ust. 1 s.k.k., który stanowi, że ten, kto okalecza kobiecie narządy płciowe, upośledzając ich funkcjonowanie lub trwale je uszkadzając, podlega karze pozbawienia wolności nieprzekraczającej 10 lat lub karze grzywny;
- dopuszczanie się aktów agresji określone w art. 126 s.k.k., zgodnie z którym każda osoba, która dopuszcza się aktów agresji przeciwko innym, ale takich, które nie zagrażają życiu ani nie powodują uszczerbku na zdrowiu, podlega karze grzywny;

- porzucenie określone w art. 127 s.k.k., zgodnie z którym ten, kto naraża osobę nieporadną pozostającą pod jego opieką na zagrożenie życia lub zdrowia albo taką osobę porzuca, podlega karze pozbawienia wolności do 5 lat albo karze grzywny;
- spowodowanie zagrożenia życia określone w art. 129 s.k.k., który stanowi, że karze do 5 lat pozbawienia wolności lub karze grzywny podlega osoba, która celowo sprowadza na drugą osobę bezpośrednio zagrożenie jej życia;
- podawanie substancji mogących powodować obrażenia u dzieci określone w art. 136 s.k.k., zgodnie z którym ten, kto daje dziecku poniżej 16 roku życia alkohol bądź inne substancje, które mogą zagrozić zdrowiu tego dziecka, lub umożliwia mu ich spożycie, podlega karze pozbawienia wolności do 3 lat lub karze grzywny.

Następnie w statystykach kryminalnych wymienia się przestępstwa przeciwko godności i prywatności. Wśród czynów zabronionych tego rodzaju, zaliczanych do popełnianych w ramach przemocy domowej, wyszczególnia się:

- zniesławienie określone w art. 173 ust. 1 s.k.k., zgodnie z którym każdy, kto pod adresem innej osoby formułuje oskarżenia lub rzuca podejrzenia o dopuszczenie się przez tę drugą osobę niegodziwego zachowania, wystawiając tym samym jej reputację na szkodę, oraz kto takie oskarżenia czy podejrzenia rozpowszechnia, podlega karze grzywny;
- zniesławienie z premedytacją określone w art. 174 s.k.k., w myśl którego ten, kto pod adresem innej osoby formułuje oskarżenia lub rzuca podejrzenia o dopuszczenie się przez tę drugą osobę niegodziwego zachowania, wystawiając tym samym jej reputację na szkodę oraz mając świadomość nieprawdziwości tych oskarżeń i podejrzeń, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 lub karze grzywny;
- obrazę określoną w art. 177 s.k.k., który stanowi, że ten, kto w sposób werbalny, pisemny, na fotografiach, w gestach lub aktach agresji narusza godność drugiej osoby, podlega karze grzywny;
- niewłaściwe używanie systemu telekomunikacyjnego określone w art. 179f s.k.k., polegające na złośliwym lub dokuczliwym używaniu systemu telekomunikacyjnego w celu dręczenia lub nękania innej osoby, za które przewidziano karę grzywny.

Z grupy przestępstw przeciwko wolności, które mogą zostać popełnione w środowisku rodzinnym, statystyka kryminalna wymienia:

- zastraszanie określone w art. 180 s.k.k., według którego ten, kto grozi drugiej osobie, doprowadzając ją w ten sposób do poczucia silnego strachu, podlega karze do 3 lat pozbawienia wolności lub karze grzywny;
- zmuszanie do określonego zachowania zawarte w art. 181 s.k.k., zgodnie z którym ten, kto poprzez użycie siły lub groźby spowodowania poważnego

uszczerbku czy innego ograniczenia swobody działania drugiej osoby zmusza ją do określonego zachowania lub do zaniechania jakiejś czynności, bądź do jej tolerowania, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 lub karze grzywny;

- zmuszanie do małżeństwa lub związku partnerskiego określone w art. 181a ust. 1 s.k.k., w myśl którego ten, kto poprzez użycie siły lub groźby spowodowania poważnego uszczerbku czy innego ograniczenia swobody działania drugiej osoby zmusza ją do zawarcia małżeństwa lub zarejestrowania związku partnerskiego tej samej płci, podlega karze pozbawienia wolności do lat 5 lub karze grzywny;
- porwanie określone w art. 183 s.k.k., według którego osoba, która bezprawnie zatrzymuje, przetrzymuje lub w inny sposób pozbawia wolności drugą osobę, czyniąc to za pomocą siły, podstępny lub groźby, podlega karze pozbawienia wolności do lat 5 lub karze grzywny (takiej samej karze podlega sprawca porwania osoby niezdolnej do stawiania samodzielnego oporu lub dziecka, które nie ukończyło 16 roku życia);
- porwanie dla okupu określone w art. 184 s.k.k., w którym przewidziano, że osoba, która dokonuje porwania w celu uzyskania okupu albo traktuje ofiarę z okrucieństwem, bądź pozbawia ją wolności dłużej niż przez dziesięć dni, lub jeżeli naraża zdrowie ofiary na poważne zagrożenie, podlega karze pozbawienia wolności nie krótszej niż rok;
- wzięcie zakładnika określone w art. 185 s.k.k., zgodnie z którym ten, kto dokonuje porwania w celu zmuszenia osoby trzeciej do wykonania określonych czynności, powstrzymania się od wykonania określonych czynności lub do ich tolerowania oraz wykorzystuje sytuację porwania dokonanego przez innego sprawcę w tych samych celach co porywacz, podlega karze pozbawienia wolności nie krótszej niż rok (ust. 1). Natomiast jeśli sprawca grozi śmiercią ofiary albo poważnym uszkodzeniem jej zdrowia, bądź okrutnym jej traktowaniem, kara pozbawienia wolności nie może być krótsza niż 3 lata (ust. 2).

Przestępstwa przeciwko integralności seksualnej, które w świetle zdarzeń rejestrowanych przez organy ścigania są popełniane w związku ze stosowaniem przemocy w rodzinie, to:

- czynności seksualne z małoletnim określone w art. 187 s.k.k., zgodnie z którym ten, kto dopuszcza się czynności seksualnej z małoletnim poniżej 16 roku życia lub nakłania małoletniego do dokonania czynności seksualnej, podlega karze pozbawienia wolności do 5 lat lub karze grzywny (ust. 1);
- czynności seksualne z małoletnim uzależnionym od sprawcy określone w art. 188 s.k.k., w myśl którego osoba, która dopuszcza się czynności seksualnej z małoletnim poniżej 16 roku życia, wykorzystując jego uzależnienie od sprawcy wynikające z tego, że sprawca jest nauczycielem małoletniego, jego opiekunem czy też pracodawcą, albo osoba, która wykorzystując powyższe formy uzależnienia małoletniego, namawia małoletniego do dokonania

czynności seksualnej, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 lub karze grzywny;

- napaść seksualna określona w art. 189 s.k.k., zgodnie z którym osobie, która poprzez groźby, siłę lub wywieranie presji psychologicznej na innej osobie czyni tę osobę niezdolną do obrony albo zmusza ją do tolerowania czynności seksualnej podobnej do stosunku płciowego lub jakiegokolwiek innej czynności seksualnej, grozi kara pozbawienia wolności do 10 lat lub kara grzywny;
- zgwałcenie określone w art. 190 s.k.k., w którym przewidziano, że osoba, która groźbą, przemocą lub presją psychiczną zmusza osobę płci żeńskiej do odbycia stosunku seksualnego, podlega karze pozbawienia wolności od roku do 10 lat;
- czynności seksualne z osobą nieporadną ze względu na stan fizyczny lub psychiczny określone w art. 191 s.k.k., zgodnie z którym ten, kto wiedząc, że druga osoba jest nieporadna za względu na swój stan fizyczny lub psychiczny, dopuszcza się z nią czynności seksualnych albo stosunku płciowego, podlega karze pozbawienia wolności do 10 lat lub karze grzywny;
- seksualne wykorzystanie osoby w potrzebie lub w sytuacji zależności określone w art. 193 s.k.k., który stanowi, że osoba, która nakłania drugą osobę do czynności seksualnej albo poddania się takim czynnościom, wykorzystując przy tym pozostawanie ofiary w potrzebie, jej finansowe uzależnienie od sprawcy albo zależność zawodową lub jakiegokolwiek inne uzależnienie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 lub karze grzywny;
- molestowanie seksualne określone w art. 198 s.k.k., wedle którego ten, kto wykonuje czynność seksualną przed drugą osobą, która tego się nie spodziewa lub seksualnie nęka drugą osobę fizycznie albo słownie, poprzez używanie niesposobnego języka, podlega karze grzywny.

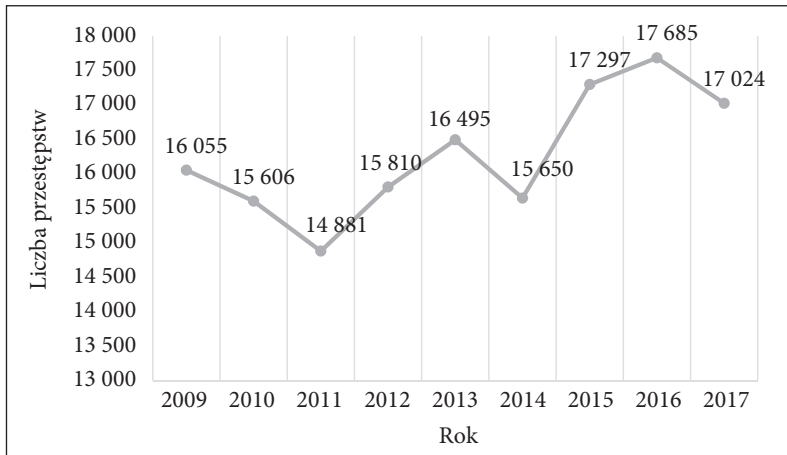
Ostatnim zachowaniem wyszczególnionym w statystykach kryminalnych jako takie, które może mieć miejsce w związku z przemocą domową, jest umiejscowione w rozdziale dotyczącym przestępstw przeciwko porządkowi publicznemu przygotowywanie do popełnienia określonego przestępstwa. Szwajcarski Kodeks karny przewiduje karalność przygotowywania przestępstw wymienionych w art. 260bis s.k.k. Za przygotowywanie do popełnienia któregoś z wymienionych w tym przepisie przestępstw przewidziano karę do 5 lat pozbawienia wolności lub grzywnę. Przestępstwami, których przygotowywanie jest karalne, są: zabójstwo (art. 111 i 112 s.k.k.), poważne uszkodzenie ciała (art. 122 s.k.k.), okaleczenie żeńskich narządów płciowych (art. 124 s.k.k.), rozbój (art. 140 s.k.k.), porwanie (art. 183 s.k.k.), wzięcie zakładnika (art. 185 s.k.k.), wymuszone zaginięcie (art. 185bis s.k.k.), podpalenie (art. 221 s.k.k.), ludobójstwo (art. 264 s.k.k.), zbrodnie przeciwko ludzkości (art. 264a s.k.k.) oraz zbrodnie wojenne (art. 264c–264h s.k.k.).

3. Kryminologiczne aspekty przemocy domowej

Kryminologia jest nauką społeczną, która zajmuje się badaniem oraz kompletowaniem wiedzy dotyczącej m.in. przestępczości jako pewnego zjawiska społecznego. Zogniskowanie badań kryminologicznych wokół przestępczości zmierzać ma do poznania i opisanego tego zjawiska przede wszystkim poprzez określenie jego rozmiarów, dynamiki i struktury⁵⁹. Wymienione symptomy przestępczości posłużyły do zobrazowania zjawiska przemocy domowej w Szwajcarii.

Policja szwajcarska do przemocy domowej zalicza te przestępstwa, które zostały popełnione przez osoby związane ze swoimi ofiarami szeroko rozumianymi relacjami rodzinnymi. Czynów określonych w Kodeksie karnym, które włączane są do statystyk przestępczości tego rodzaju, zgodnie z informacjami organów ścigania rejestrującymi zdarzenia tego typu, jest kilkadziesiąt. Wykres 1 przedstawia ogólny obraz przestępczości przemocy w rodzinie, który wyłania się z całkowitej liczby przestępstw ujętych w statystykach policyjnych w okresie 2009–2017.

Wykres 1. Liczba przestępstw związanych z przemocą domową zarejestrowanych przez policję w latach 2009–2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Federalnego Biura Statystycznego Szwajcarii.

W świetle danych statystycznych przedstawionych na Wykresie 1 należy stwierdzić, że szwajcarska policja co roku odnotowuje kilkanaście tysięcy zgłoszeń o przypadkach przemocy domowej. Liczba przestępstw tego rodzaju w 2017 r.

⁵⁹ J. Błachut, A. Gaberle, K. Krajewski, *Kryminologia...*, op. cit., s. 19–20.

wynosiła 17 024 i w stosunku do liczby przestępstw stwierdzonych w 2009 r., tj. 16 055, wzrosła o 6,03%. Ogólny kierunek zmian w przestępczości przemocy domowej charakteryzuje więc trend rosnący, który jednak podlegał różnym wahaniom. W analizowanym okresie notowane były zarówno wzrosty, jak i spadki liczby przestępstw, a wielkości wahań były zróżnicowane. Odchylenia od głównego trendu odnotowano w latach 2010–2011, 2014 i 2017. Liczba przestępstw przemocy domowej w 2010 r. spadła o 2,8% w stosunku do roku poprzedniego, a w 2011 – o 4,65% w stosunku do roku 2010. Z kolei w 2014 r. liczba przestępstw w stosunku do roku 2013 zmalała o 5,1%, a w 2017 r. (wobec 2016) – o 3,7%.

Powodów takiej sytuacji może być wiele. Wymienia się wśród nich np. zmiany normatywne, instytucjonalne, zmiany w postawach obywateli względem przepisów prawa, a także instytucji je stosujących⁶⁰. Określenie tych przyczyn wymaga jednak zaplanowania odrębnych badań dotyczących przedmiotowego tematu, a także przeprowadzenia oddzielnej, szczegółowej analizy wykraczającej poza zakres tematyczny artykułu.

Zarejestrowana przestępczość przemocy domowej w okresie 2009–2017 wahała się zatem, kształtując się na poziomie od prawie 15 000 zdarzeń tego typu w 2011 r. do blisko 18 000 w 2016 r., wykazując przy tym trend rosnący.

Pewne przestępstwa dominują w obrazie przestępczości i popełniane są częściej, a inne występują sporadycznie czy nawet incydentalnie. Tyczy się to także przestępczości przemocy domowej, w obszarze której określone zachowania przeważają, a do innych dochodzi znacznie rzadziej. Tabela 1 przedstawia strukturę przemocy domowej z uwzględnieniem tego, w jakich rozmiarach popełniane były poszczególne przestępstwa w badanym okresie.

Tabela 1. Przestępstwa przemocy domowej w Szwajcarii w latach 2009–2017

Rok	Liczba przestępstw								
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Wszystkie przestępstwa	16 055	15 606	14 881	15 810	16 495	15 650	17 297	17 685	17 024
Zabójstwo (art. 111–113 i 116)	25	26	27	22	23	23	36	19	21
Usiłowanie zabójstwa (art. 111–113 i 116)	54	51	65	46	44	39	52	52	53
Podżeganie lub pomoc w samobójstwie (art. 115)	0	2	0	0	0	2	0	3	2

⁶⁰ J. Błachut, *Problemy związane z pomiarem przestępczości* [Problems Associated with Measuring Crime], Wolters Kluwer, Warszawa 2007, s. 175.

Tabela 1. c.d.

Rok	Liczba przestępstw								
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Nielegalna aborcja bez zgody kobiety ciężarnej (art. 118 ust. 2)	0	5	3	2	4	0	1	2	1
Poważne uszkodzenie ciała (art. 122)	55	65	70	81	75	72	84	98	84
Uszkodzenie ciała (art. 123)	2 345	2 197	2 098	2 048	2 190	1 879	1 952	2 017	2 057
Okaleczenie żeńskich narządów płciowych (art. 124 ust. 1)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dopuszczanie się aktów agresji (art. 126)	4 928	4 841	4 439	4 597	4 798	4 632	5 181	5 412	5 369
Porzucenie (art. 127)	3	9	3	1	6	7	3	4	11
Spowodowanie zagrożenia życia (art. 129)	164	169	96	99	90	105	119	121	121
Podawanie substancji mogących powodować obrażenia u dzieci (art. 136)	4	6	4	3	13	9	8	14	10
Zniesławienie (art. 173)	124	132	196	194	196	248	243	265	245
Zniesławienie z premedytacją (art. 174)	107	104	131	195	150	222	191	206	198
Obraza (art. 177)	1 603	1 684	1 842	2 246	2 391	2 408	2 835	2 916	2 925
Niewłaściwe używanie systemu telekomunikacyjnego (art. 179f)	670	682	663	658	679	594	657	612	514
Zastraszanie (art. 180)	4 303	4 172	3 782	4 099	4 244	3 896	4 197	4 189	3 795
Zmuszanie do określonego zachowania (art. 181)	781	673	694	734	731	630	768	739	685
Zmuszanie do małżeństwa lub związku partnerskiego (art. 181a)	-	-	-	-	2	2	10	4	5
Porwanie (art. 183)	152	105	112	113	117	113	124	129	140
Porwanie dla okupu / ze szczególnym okrucieństwem i in. (art. 184)	1	0	1	0	1	0	0	1	0
Wzięcie zakładnika (art. 185)	0	1	6	0	0	0	1	0	0
Czynności seksualne z małoletnim (art. 187)	305	266	257	231	300	300	348	359	300

Tabela 1. c.d.

Rok	Liczba przestępstw								
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Czynności seksualne z małoletnim uzależnionym od sprawcy (art. 188)	4	5	4	4	2	3	5	3	5
Napaść seksualna (art. 189)	143	151	126	158	145	200	201	214	186
Zgwałcenie (art. 190)	205	184	197	197	218	180	195	210	216
Czynności seksualne z osobą nieporadną ze względu na stan fizyczny lub psychiczny (art. 191)	19	20	22	20	24	26	18	35	23
Seksualne wykorzystanie osoby w potrzebie lub w sytuacji zależności (art. 193)	4	3	3	2	5	6	3	1	1
Molestowanie seksualne (art. 198)	53	49	36	54	45	48	60	50	46
Przygotowywanie do wybranych przestępstw (art. 260bis)	3	4	4	6	2	6	5	10	11

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Federalnego Biura Statystycznego Szwajcarii.

W obrazie przestępczości przemocy domowej w Szwajcarii dominuje przede wszystkim przestępstwo określone w art. 126 s.k.k. polegające na dopuszczaniu się aktów agresji wobec drugiej osoby. Przestępstwo to polega na takim dopuszczeniu się aktu agresji, który nie powoduje fizycznego zranienia u ofiary. Może przybrać postać np. agresji słownej czy użycia siły fizycznej niepowodującego konsekwencji w postaci uszkodzenia ciała (np. szarpanie, przytrzymywanie). Przestępstwo to stanowi 30,2% wszystkich przestępstw składających się na obraz przestępczości przemocy domowej z okresu 2009–2017.

Co roku ok. 5000 zdarzeń polegających na agresywnych zachowaniach wobec bliskiej osoby rejestrowanych jest jako przemoc domowa. W ostatnich trzech latach analizowanego okresu zachowań wyczerpujących znamiona przestępstwa określonego w art. 126 s.k.k. skierowanych przeciwko członkowi rodziny rejestrowano jeszcze więcej, bo ponad 5000 rocznie. W 2015 r. odnotowano 5181 takich zdarzeń, w 2016 – 5412, w 2017 zaś – 5369. Ogólny kierunek zmian dotyczących tego czynu zabronionego charakteryzuje zatem trend rosnący, który w poszczególnych latach analizowanego okresu podlegał nieznacznym wahaniom. Liczba przestępstw z art. 126 s.k.k. wynosząca w 2017 r. 5369 wzrosła w stosunku do liczby przestępstw z 2009 r. (4928) o 8,95%.

Zachowania wyczerpujące znamiona przestępstw z art. 126 s.k.k. najczęściej stanowią preludeum do dalszych przemocowych zachowań wobec najbliższych, które z czasem rozwijają się i przybierają formę bardziej inwazyjną, zmierzającą do całkowitego przejścia kontroli nad ofiarą. Przyczyn częstszego zgłaszania tego przestępstwa upatrywać można w tym, że stanowi ono pierwszy krok w przemocy domowej. Z jednej strony niektórzy agresorzy na etapie podejmowania takich działań, uświadamiając sobie ich naganność, wyhamowują przemocowe praktyki i dostrzegają potrzebę przeciwdziałania rozwijaniu się takich agresywnych zachowań. Z drugiej strony natomiast zachowania takie są częstsze ze względu na mniej widoczne skutki postępowania sprawcy (z uwagi choćby na brak śladów w postaci zranienia, siniaków), a w konsekwencji trudniejsze udowodnienie popełnienia przestępstwa tego typu.

Przestępstwem wpisującym się w zakres przemocy w rodzinie, które niewiele rzadziej zgłasza się szwajcarskiej policji, jest określone w art. 180 s.k.k. zastraszanie. W badanym okresie policja co roku rejestrowała ok. 4000 zgłoszeń tego przestępstwa w postaci wyczerpującej znamiona przemocy domowej. Przestępstwo zastraszania stanowi tym samym 25% wszystkich przestępstw przemocy domowej ustalonych przez policję w okresie objętym analizą. W latach 2011, 2014 i 2017 liczba zgłoszonych zastrasznień kształtowała się na poziomie nieprzekraczającym 4000. W 2011 r. zgłoszeń takiego przestępstwa było 3782, w 2014 – 3896, a w ostatnim objętym analizą roku zarejestrowano 3795 zastrasznień. Przestępstwo to, odmiennie od przestępstwa stosowania aktów agresji, cechuje nieznaczny trend malejący. Liczba przestępstw tego rodzaju wynosząca w 2017 r. 3795 spadła o 11,8% w stosunku do r. 2009, kiedy to odnotowano 4303 przestępstwa zastraszania.

Przestępstwo uszkodzenia ciała utrzymuje się, podobnie jak dwa wcześniej omówione, na dość wysokim i jednocześnie stabilnym poziomie. Przestępstwo to, które szwajcarski ustawodawca określił w art. 123 s.k.k., polega na spowodowaniu uszkodzenia ciała mającego charakter nietrwały i łagodniejszy niż obrażenia określone w art. 122 s.k.k., tj. poważny uszczerbek na zdrowiu (zarówno fizycznym, jak i psychicznym), trwała niezdolność do pracy, choroba lub trwałe zniekształcenie twarzy. Według danych statystycznych policji przestępstwo nietrwałego uszkodzenia ciała popełnione w związku z przemocą domową co roku rejestrowane było przez te służby ok. 2000 razy, stanowiąc tym samym 12,8% wszystkich przestępstw popełnionych w okresie 2009–2017 w związku z przestępczością przemocy domowej. Przestępstwo to charakteryzuje trend malejący. Biorąc pod uwagę liczbę przestępstw stwierdzonych w 2009 (2345) i 2017 r. (2057), należy stwierdzić, że w ciągu analizowanego okresu przestępczość z art. 122 s.k.k. zmalała aż o 12,3%. Najmniej zgłoszeń uszkodzenia ciała przez osobę najbliższą zanotowano w 2014 r. (1879), najwięcej zaś – w 2009.

Przestępstwem zgłaszanym policji stosunkowo często w ramach przemocy domowej jest określona w art. 177 s.k.k. obraza. Zachowanie to stanowiło 14,23% wszystkich przestępstw z obszaru przestępczości przemocy w rodzinie

odnotowanych przez policję w latach 2009–2017. Zgodnie z przepisem art. 177 s.k.k. za obrazę uznaje się słowne, pisemne, fotograficzne czy gestykulacyjne naruszenie poczucia godności ofiary. W odniesieniu do tego czynu, popełnianego w związku z przemocą domową, obserwuje się wyraźny trend rosnący. W 2009 r. policja zarejestrowała 1603 incydenty wyczerpujące znamiona przestępstwa z art. 177 s.k.k. Co roku liczba zdarzeń tego typu wzrastała, by w 2017 r. osiągnąć poziom 2925 przestępstw obrazy członka rodziny i innych najbliższych osób. Oznacza to, że wskaźnik dynamiki zarejestrowanych w 2017 r. przestępstw obrazy w porównaniu z 2009 r. wzrósł aż o 82,5%. Największe zmiany w odniesieniu do najczęściej popełnianych przestępstw z obszaru przemocy domowej zaobserwowano zatem w dynamice przestępstwa obrazy. Przyczyn tego można upatrywać choćby w popularyzowaniu wiedzy na temat tego, jakie zachowania rzeczywiście kwalifikuje się jako zachowania stanowiące przemoc domową. Powszechne jest, także w społeczeństwie Szwajcarii, zawężanie postrzegania przemocy domowej do zachowań przybierających formę przemocy fizycznej. Działalność organizacji pozarządowych, organów ścigania, wymiaru sprawiedliwości, a także organów władzy, polityków i mediów upowszechniająca wiedzę na temat tego, że przemoc psychiczna, jak np. obrażanie drugiej osoby, także kwalifikuje się do zjawiska przemocy domowej, przyczyniła się do bardziej świadomych ocen zachowań przemocowych i częstszego ich zgłaszania organom ścigania.

Dane statystyczne szwajcarskiej policji prowadzą do wniosku, że uszkodzenia ciała, dopuszczanie się aktów agresji, obrazy oraz zastraszania mają największy udział w obrazie przestępczości przemocy domowej w Szwajcarii, bo stanowią aż 82,23% przestępstw popełnianych w związku z przedmiotowym problemem. Co roku policja notuje przynajmniej po 2000 zgłoszeń każdego z wymienionych przestępstw (jedynie uszkodzeń ciała w latach 2014 i 2015 zarejestrowano nieznacznie mniej niż 2000: w 2014 r. – 1879, w 2015 – 1952).

Problem przemocy domowej nie kończy się jednak na tych czterech zachowaniach przestępnych. W statystykach kryminalnych policji ujętych jest znacznie więcej przestępstw, spośród których kolejnym często zdarzającym się jest sprecyzowane w art. 181 s.k.k. zmuszanie do określonego zachowania. W okresie 2009–2017 jego popełnienie zgłaszano właściwym organom ścigania ok. 700 razy każdego roku. Przestępstwo to stanowi 4,39% przestępczości przemocy domowej z okresu 2009–2017. Ogólny kierunek zmian charakteryzował trend malejący. Liczba stwierdzonych przez policję przestępstw zmuszania w 2017 r., wynosząca 685, zmalała w stosunku do liczby przestępstw stwierdzonych w początkowym roku objętym analizą (781) o 12,3%. Najmniej zdarzeń tego typu zarejestrowano w 2014 r. (630), najwięcej zaś – w 2009.

W związku z przemocą domową przestępstwem niewiele rzadziej popełnianym niż zmuszanie jest określone w art. 179f s.k.k. niewłaściwe używanie systemu telekomunikacyjnego. Zdarzenia złośliwego lub dokuczliwego używania systemu telekomunikacyjnego w celu dręczenia lub nękania drugiej osoby

zgłaszane były policji niemalże co roku ponad 600 razy, stanowiąc tym samym 3,9% obrazu przestępczości przemocy w rodzinie. Tylko w dwóch latach zarejestrowano takich zdarzeń nieznacznie mniej – w 2014 r. ustalono 594 przestępstwa tego typu, w 2017 zaś – już tylko 514. Przestępstwo to charakteryzuje się tendencją spadkową – porównując skrajne lata okresu objętego analizą należy zauważyć, że liczba przestępstw z 2017 r. (514) spadła w stosunku do roku 2009 (670) aż o 23,3%.

Pozostałe przestępstwa ujęte w statystykach stanowią blisko jedną dziesiątą (9,48%) przestępczości przemocy domowej w Szwajcarii. Na ten wycinek przestępczości składa się szesnaście przestępstw o różnym ciężarze gatunkowym i społecznej szkodliwości czynu. Wśród przestępstw, które są popełniane co roku w liczbie wyższej niż 100, znajdują się:

- podejmowanie czynności seksualnych z małoletnim, określone w art. 187 s.k.k., które w analizowanym okresie kształtowało się na poziomie od 231 przestępstw w 2012 r. do 359 w 2016 r. W analizowanym okresie suma przestępstw z art. 187 s.k.k. stanowiła 1,8% przemocy domowej w Szwajcarii. Czyn ten charakteryzuje trend rosnący, choć podlegał on w danym okresie wahaniom. Porównując liczbę przestępstw stwierdzonych w latach 2009 i 2017, należy zwrócić uwagę, że w pierwszym roku analizowanego okresu policji zgłoszono nieznacznie więcej przestępstw niż w 2017 r.;
- zniesławienie polegające na oskarżaniu drugiej osoby o dopuszczenie się przez nią niegodziwego zachowania i wystawiające w ten sposób jej reputację na szkodę określone w art. 173 s.k.k. w analizowanym okresie największe rozmiary osiągnęło w 2016 r. w liczbie 265, a najmniejsze – w roku 2009 w liczbie 124. W obrazie przestępczości przemocy w rodzinie stanowiło 1,25%. Charakteryzuje je wyraźny trend wzrostowy, który do 2016 r. nie uległ żadnym odchyleniom;
- zgwałcenie określone w art. 190 s.k.k., co do którego w latach 2009–2017 obserwujemy tendencję wzrostową z niewielkimi wahaniem. Stanowi 1,23% przestępczości przemocy domowej z okresu objętego badaniem. Rozmiary przestępstwa z art. 190 s.k.k. wahają się od 180 przestępstw w 2014 r. do 218 w roku 2013;
- zniesławienie określone w art. 174 s.k.k., różniące się od wcześniej wymienionego z art. 173 s.k.k. tym, że popełniane jest ze świadomością nieprawdziwości wysuwanych przez sprawcę wobec pokrzywdzonego oskarżeń i podejrzeń, przybierało rozmiary od 104 przestępstw w 2010 r. do 222 w 2014 r., wykazując w ogólnym kierunku zmian tendencję rosnącą. Stanowiło ono 1,02% wszystkich czynów składających się na przestępczość przemocy domowej w latach 2009–2017;
- napaść seksualna z art. 189 s.k.k., której kierunek zmian ma charakter rosnący, stanowi 1,04% wszystkich przestępstw przemocy domowej popełnionych w analizowanym okresie. Najwięcej przestępstw tego typu popełniono w 2016 r. (214), a najmniej w 2011 (126);

- porwanie określone w art. 183 s.k.k. to przestępstwo, którego poziom był stabilny z nieznacznie rysującą się tendencją zwykłą w ostatnich trzech latach badanego okresu. Liczba porwań to 0,75% wszystkich przestępstw przemocy domowej popełnionych w latach 2009–2017, przy czym najwięcej tego typu zachowań odnotowano w 2009 r. (152), najmniej zaś rok później, w 2010 r. (105);
- spowodowanie zagrożenia życia z art. 129 s.k.k. cechuje się trendem rosnącym, jednak należy mieć na uwadze, że wahania notowane w odniesieniu do tego przestępstwa były niewielkie i ograniczały się do kilku lub kilkunastu przypadków rocznie. Spowodowanie zagrożenia życia stanowiło 0,74% przestępczości związanej z przemocą w rodzinie w okresie od 2009 do 2017 r. Najwięcej przestępstw tego typu odnotowano w 2009 r. (164), najmniej – w 2013 (90).

Szwajcarska policja do przemocy domowej zalicza w sumie 29 przestępstw, spośród których 13 dotąd omówionych stanowi aż 98,35% całej przestępczości tego rodzaju. Oznacza to, że pozostałe przestępstwa, choć jest ich aż 16, stanowią marginalną część zjawiska przemocy w rodzinie. Taka sytuacja cieszy, ponieważ do tej grupy czynów należą głównie takie, których „ciężar gatunkowy” jest duży (są to m.in. poważne przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu). Wśród nich są przestępstwa popełniane zarówno kilkadziesiąt, jak i kilka razy w roku. Do grupy przestępstw popełnianych kilkadziesiąt razy w roku należy poważne uszkodzenie ciała określone w art. 122 s.k.k., które w latach 2009–2017 odnotowano przez policję w sumie 684 razy. W Szwajcarii w związku z przemocą domową co roku przynajmniej 50 osób doznaje zatem poważnych, zagrażających życiu obrażeń ciała. W niektórych latach liczba przestępstw z art. 122 s.k.k. zbliżała się do 100 – było tak np. w 2016 r., gdy poważne uszkodzenia ciała w ramach agresji domowej odnotowano w 98 przypadkach.

Policja wskazuje także, że co roku w środowisku rodzinnym dochodzi do ok. 50 przestępstw molestowania seksualnego (art. 198 s.k.k.). W sumie w okresie, którego dotyczy się analiza, miało miejsce 441 takich zdarzeń. Każdego roku policja stwierdzała również średnio ok. 25 zabójstw (z art. 111–113 i 116 s.k.k.) popełnianych wobec osoby najbliższej, członka rodziny. W okresie 2009–2017 liczba tych zbrodni wyniosła 222, jednak należy zaznaczyć, że policja zarejestrowała ponad dwukrotnie więcej usiłowań zabójstwa w środowisku rodzinnym. Liczba takich incydentów wyniosła w badanym okresie 456, co oznacza, że rocznie dochodziło aż do ok. 50 zdarzeń tego rodzaju. Prowadzi to do wniosku, że co trzecia próba zabicia, podejmowana w środowisku rodzinnym wobec członka tej rodziny lub partnera, kończy się dokonaniem przestępstwa.

Podobne rozmiary jak przestępstwo zabójstwa osiągało również przestępstwo określone w art. 191 s.k.k., polegające na podejmowaniu się czynności seksualnych z osobą nieporadną ze względu na stan fizyczny lub psychiczny. W związku z przemocą domową policja stwierdzała ok. 20 takich przestępstw rocznie. W sumie w analizowanym okresie ustalono 207 takich czynów. Pozostałe

przestępstwa ujęte w statystykach policyjnych jako popełniane w ramach przemocy domowej (tj. podżeganie do samobójstwa lub pomoc w samobójstwie, nielegalna aborcja bez zgody kobiety ciężarnej, porzucenie, podawanie substancji mogących powodować obrażenia u dzieci, zmuszanie do małżeństwa lub związku partnerskiego, porwanie dla okupu, wzięcie zakładnika, czynności seksualne z małoletnim uzależnionym od sprawcy oraz wykorzystanie seksualne osoby będącej w potrzebie lub w sytuacji zależności) charakteryzowały się bardzo małymi rozmiarami. Wedle danych policji przestępstwa te popełniano sporadycznie, co roku notowano kilka takich przypadków. Dodać trzeba, iż w danych statystycznych policji zaznaczono, że do przemocy domowej zaliczać należy również określone w art. 124 ust. 1 s.k.k. okaleczenie żeńskich narządów płciowych, jednak w analizowanym okresie nie stwierdzono kwalifikacji prawnej czynów na podstawie tego przepisu.

Przemoc domowa w Szwajcarii stanowi duży wycinek ogólnego obrazu przestępczości z użyciem przemocy. Szwajcarska policja, na podstawie zgłaszanych jej przypadków przestępstw domowych, odnotowuje udział przemocy domowej wśród wszystkich zarejestrowanych aktów przemocy, dzięki czemu możliwe jest poznanie dokładnego udziału przemocy w rodzinie w obszarze zachowań przemocowych wyczerpujących znamiona przestępstw. Dane liczbowe w tym zakresie przedstawiono w Tabeli 2.

Tabela 2. Udział przemocy domowej w aktach przemocy zarejestrowanej przez policję w latach 2009–2017

Rok	Udział przemocy domowej w aktach przemocy zarejestrowanej (%)								
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Wszystkie przestępstwa (%)	41,3	41	38,3	39,0	40,7	39,3	39,5	38,2	37,5
Zabójstwo (art. 111–113 i 116)	54,3	72,2	58,7	57,9	45,1	63,9	75	42,2	48,8
Usiłowanie zabójstwa (art. 111–113 i 116)	38,6	32,5	36,9	27,7	35,2	35,5	39,1	28,6	29,1
Podżeganie lub pomoc w samobójstwie (art. 115)	0	100	0	0	0	100	0	100	40
Nielegalna aborcja bez zgody kobiety ciężarnej (art. 118 ust. 2)	0	100	100	100	80	0	100	50	100
Poważne uszkodzenie ciała (art. 122)	19,9	21,0	20,2	21,1	22,7	18,0	19,4	22,6	17,7
Uszkodzenie ciała (art. 123)	33,6	32,3	31,5	31	34,6	31,7	32,4	30,8	32,4

Tabela 2. c.d.

Rok	Udział przemocy domowej w aktach przemocy zarejestrowanej (%)								
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Okaleczenie żeńskich narządów płciowych (art. 124 ust. 1)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dopuszczanie się aktów agresji (art. 126)	50	50,5	47,7	49,1	50,8	50,3	49,7	50	47,8
Porzucenie (art. 127)	60	52,9	42,9	20	54,5	58,3	30	50	78,6
Spowodowanie zagrożenia życia (art. 129)	41,4	44	33,1	28,6	31,1	30,2	29,8	27,4	29,3
Podawanie substancji mogących powodować obrażenia u dzieci (art. 136)	9,5	21,4	15,4	8,6	22	16,4	13,1	23,7	16,4
Zniesławienie (art. 173)	18,4	18,9	22	22,1	19,9	21,6	19,7	19,1	17,3
Zniesławienie z premedytacją (art. 174)	20,9	21,5	20,1	25,3	19,8	25,2	20,2	17,6	20,4
Obraza (art. 177)	34,8	32,8	31,6	32,0	34,1	33,5	34,6	33,3	32,8
Niewłaściwe używanie systemu telekomunikacyjnego (art. 179f)	45,1	48,3	45	46,9	46,2	45,7	45,2	42,1	41,7
Zastraszanie (art. 180)	46,8	47,3	43,0	44,4	45,8	44,8	44,8	43,9	42,4
Zmuszanie do określonego zachowania (art. 181)	46,4	44,3	45,2	45	44,3	38,3	40,5	33,8	37,4
Zmuszanie do małżeństwa lub związku partnerskiego (art. 181a)	-	-	-	-	100	66,7	83,3	100	100
Porwanie (art. 183)	60,1	51,2	52,6	53,6	54,7	40,2	47,5	53,3	54,5
Porwanie dla okupu / ze szczególnym okrucieństwem i in. (art. 184)	50	0	33,3	0	33,3	0	0	33,3	0
Wzięcie zakładnika (art. 185)	0	50,0	54,5	0	0	0	25	0	0
Czynności seksualne z małoletnim (art. 187)	30,7	32,5	26,9	26,9	29	31,1	35,6	36,7	35,1
Czynności seksualne z małoletnim uzależnionym od sprawcy (art. 188)	22,2	33,3	21,1	28,6	14,3	25	38,5	33,3	25
Napaść seksualna (art. 189)	32,8	36,5	31,1	34,9	33,5	40,8	32,6	37,3	33,2
Zgwałcenie (art. 190)	46,6	46,1	50,1	48,5	55,8	46,9	45,6	45,0	41,6

Tabela 2. c.d.

Rok	Udział przemocy domowej w aktach przemocy zarejestrowanej (%)									
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Czynności seksualne z osobą nieporadną ze względu na stan fizyczny lub psychiczny (art. 191)	19,6	20	12,7	20,8	25	20,8	12,8	21,1	12,4	
Seksualne wykorzystanie osoby w potrzebie lub w sytuacji zależności (art. 193)	15,4	11,5	13	8,7	17,9	21,4	12	7,1	2,4	
Molestowanie seksualne (art. 198)	7,7	7,0	6,2	8,8	8,0	8,6	9,1	6,4	5,5	
Przygotowywanie do wybranych przestępstw (art. 260bis)	30	26,7	44,4	50	28,6	75	83,3	38,5	50	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Federalnego Biura Statystycznego Szwajcarii.

Na podstawie przedstawionych policyjnych danych statystycznych należy stwierdzić, że przemoc domowa od lat stanowi poważną część wszystkich przestępstw będących aktami przemocy zarejestrowanej przez organy ścigania w Szwajcarii. Przemoc domowa stanowiła w latach 2009–2017 ok. 40% wszystkich przestępstw, do których doszło z użyciem szeroko rozumianej przemocy. Udział przemocy domowej w puli wszystkich przestępstw obejmujących użycie przemocy ulegał w badanym okresie nieznacznym zmianom o charakterze spadkowym. Tendencja ta podlegała wahaniom, jednak między poszczególnymi latami nie wystąpiła różnica większa niż 4 punkty procentowe. W 2009 r. przestępstwa przemocy domowej stanowiły 41,3% wszystkich aktów przemocy. W r. 2017 udział tych przestępstw wynosił 37,5%, co oznacza, że w stosunku do 2009 r. zmalał on o 3,8 punkta procentowego.

Analiza zjawiska przemocy domowej pod kątem jej udziału w ogólnym obrazie przestępczości z użyciem przemocy przekonuje, że przestępstwami, które stanowią dużą jej część, są przede wszystkim przeprowadzenie nielegalnej aborcji bez zgody kobiety ciężarnej, zmuszanie do małżeństwa lub związku partnerskiego, zabójstwo, porwanie, porzucenie oraz dopuszczanie się aktów agresji.

Wedle statystyk policyjnych w Szwajcarii w okresie 2009–2017 niemal wszystkie przestępstwa nielegalnej aborcji przeprowadzonej bez zgody kobiety ciężarnej wpisywały się w zjawisko przemocy domowej⁶¹. Oznacza to, że nielegalnych aborcji

⁶¹ Aborcja w Szwajcarii jest legalna. Kodeks karny penalizuje jedynie taką aborcję, którą przeprowadzono bez zgody kobiety pozostającej w ciąży. Aborcję zalegalizowano po referendum powszechnym,

popęlnionych w związku z przemocą domową było znacznie więcej niż nielegalnych aborcji niemających żadnych powiązań z tym problemem. W latach 2010, 2011, 2012, 2015 i 2017 wszystkie nielegalne aborcje przeprowadzone wbrew woli ciężarnej zostały dokonane w związku z przemocą domową. W 2013 r. 80% nielegalnych aborcji było pokłosiem przemocy domowej, a w 2016 r. stanowiły one 50% wszystkich przestępstw z art. 118 ust. 2 s.k.k. Natomiast w latach 2009 i 2014 nie stwierdzono popełnienia żadnej nielegalnej aborcji.

Prawie wszystkie przypadki przestępstwa zmuszania do małżeństwa lub związku partnerskiego również miały miejsce w związku z przemocą domową. Należy zaznaczyć, że dane o rozmiarach tego przestępstwa oraz o jego udziale procentowym wśród tzw. przestępstw przemocowych zaczynają się od 2013 r., co jest spowodowane tym, że zmuszanie do małżeństwa lub związku zostało skryminalizowane dopiero w 2012 r.⁶² Wszystkie przestępstwa z art. 181a s.k.k. odnotowane przez policję w latach 2013, 2016 i 2017 stanowiły przemoc domową, a w latach 2014 i 2015 przestępstwa te popełnione w ramach przemocy w rodzinie stanowiły kolejno 66,7% oraz 83,3% wszystkich przestępstw zmuszania do zawarcia małżeństwa.

Należy podkreślić, że w Szwajcarii poważnym problemem są zabójstwa, do których dochodzi w środowisku domowym – według informacji policji większość tych zbrodni dokonywana jest właśnie w rodzinie. Z uwagi na skalę problemu sytuacje, w których ofiarę zabija członek jej rodziny, partner lub były partner, nazywa się „zabójstwami rodzinnymi”⁶³. Zabójstwa rodzinne stanowiły w latach objętych badaniem ponad połowę wszystkich zabójstw, do których doszło w kraju Helwetów. W niektórych latach zabójstwa rodzinne stanowiły nawet 3/4 wszystkich zbrodni tego typu (w 2010 r. przestępstwa te stanowiły 72,2% wszystkich zabójstw, w 2015 zaś – aż 75%). Wysoki udział zabójstw w rodzinie w ogólnym obrazie zabójstw wyróżnia Szwajcarię na tle innych krajów, zarówno europejskich, jak i spoza Starego Kontynentu. Jak pokazują badania, cechuje ją jeden z najwyższych odsetków zabójstw rodzinnych na świecie⁶⁴. Przyczyn takich tendencji w obszarze zbrodni zabójstwa w Szwajcarii upatruje się przede wszystkim w powszechności posiadania broni w szwajcarskich domostwach⁶⁵. Kraj ten charakteryzuje jeden z najwyższych współczynników posiadania broni przez osoby

---

które odbyło się 6 czerwca 2002 r. Wyniki referendum dot. aborcji w Szwajcarii zob. Bundeskanzlei BK, *Vorlage Nr. 487. Resultate in den Kantonen*, <https://www.bk.admin.ch/ch/d/pore/va/20020602/can487.html> [dostęp: 20.12.2018].

⁶² Bundesgesetz über Massnahmen gegen Zwangsheiraten vom 15. Juni 2012, <https://www.admin.ch/opc/de/official-compilation/2013/1035.pdf> [dostęp: 28.12.2018].

⁶³ N. Markwalder, M. Killias, *Homicide...*, op. cit.

⁶⁴ M. Killias, S. Redondo, J. Sarnecki, *European perspectives* [w:] R. Loeber, D.P. Farrington (red.), *The Transition between Juvenile Delinquency and Adult Crime*, Oxford University Press, Oxford 2011, s. 308.

⁶⁵ N. Markwalder, M. Killias, *Homicide...*, op. cit., s. 352.

cywilne – według danych statystycznych w co trzecim gospodarstwie domowym znajduje się broń palna⁶⁶.

Również ponad połowa wszystkich porwań, o których policja powzięła informacje, miała miejsce w związku z przemocą domową. Na początku okresu objętego analizą porwania w rodzinie stanowiły nawet 60% wszystkich porwań odnotowanych przez organy ścigania. Znaczna część z tych przestępstw nie dotyczyła porwania między partnerami, jak w przypadku innych przestępstw, lecz stanowiła tzw. porwanie rodzicielskie, co potwierdzają statystyki policyjne dotyczące sprawców przemocy domowej, według których ponad 70% wszystkich porwań w Szwajcarii stanowią właśnie porwania dzieci dokonane przez rodzica lub rodziców tych małoletnich⁶⁷. Szwajcarski Kodeks karny nie ujmuje bowiem odrębnego przestępstwa porwania dziecka tak jak w przypadku np. polskiej ustawy karnej i art. 211 k.k., lecz stanowi, że za uprowadzenie lub zatrzymanie dziecka przewidziana jest odpowiedzialność karna na podstawie art. 183 s.k.k.

W analizowanym okresie blisko połowa wszystkich zgwałceń, porzuceń, a także dopuszczania się aktów agresji popełniana była w rodzinie. Do przemocy domowej policja zaliczyła także około 40% wszystkich odnotowanych w latach 2009–2017 przestępstw niewłaściwego używania systemu telekomunikacyjnego, podżegania do samobójstwa lub udzielania pomocy w popełnieniu samobójstwa, zastraszania oraz zmuszania do określonego zachowania. Według statystyk kryminalnych szwajcarskiej policji co trzecie uszkodzenie ciała, obraza, spowodowanie stanu zagrożenia życia, a także podejmowanie czynności seksualnych z małoletnim oraz napaść seksualna zdarzały się w rodzinie i wpisywały się w zjawisko przemocy domowej. Odnośnie do pozostałych czynów przestępnych skierowanych przeciwko wolności seksualnej należy zauważyć, że co czwarte przestępstwo podejmowania czynności seksualnych z małoletnim uzależnionym od sprawcy oraz co piąte przestępstwo podejmowania czynności seksualnych z osobą nieporadną ze względu na stan fizyczny lub psychiczny dokonywane były przez członka rodziny albo aktualnego lub byłego partnera życiowego ofiary. Pozostałe z przestępstw w mniejszym stopniu popełniane były w związku z przemocą domową, a proporcje ich udziału wśród aktów przemocy były niższe.

Wśród informacji o przemocy domowej zbieranych przez policję w Szwajcarii znajdują się również takie, które pozwalają wnikliwiej poznać fenomen przedmiotowego problemu. Federalne Biuro Statystyczne, na podstawie statystyk policyjnych, udostępnia dane dotyczące m.in. sprawców przemocy domowej. Wiadomości

---

⁶⁶ A. Karp, *Estimating Global Civilian – Held Firearms Numbers*, Small Arms Survey, Geneva 2018, s. 4, <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/T-Briefing-Papers/SAS-BP-Civilian-Firearms-Numbers.pdf> [dostęp: 20.12.2018].

⁶⁷ Federal Statistical Office, *Domestic offences reported to the police by relationship*, 8.10.2018, <https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/crime-criminal-justice/police/domestic-violence.assetdetail.6186090.html> [dostęp: 27.12.2019].

na ich temat dotyczą płci, wieku w chwili popełnienia przestępstwa, a także dostarczają wiedzy o rodzaju relacji między sprawcą przestępstwa a ofiarą, która stanowiła podstawę zakwalifikowania danego czynu do kategorii przestępczości przemocy domowej. W Tabeli 3 przedstawiono informacje dotyczące tego, jakie relacje występowały pomiędzy sprawcami a ofiarami przemocy w rodzinie w analizowanym okresie od 2009 do 2017 r.

Tabela 3. Relacje między sprawcą przemocy domowej a ofiarą

Rok	Rodzaje relacji									
	Małżonek lub partner		Były małżonek lub partner		Rodzic		Inny członek rodziny		Ogółem	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2009	9 022	56,2	4 120	25,7	1 907	11,9	1 181	7,4	16 055	100,0
2010	8 665	55,5	4 075	26,1	1 838	11,8	1 206	7,7	15 606	100,0
2011	7 898	53,1	4 225	28,4	1 700	11,4	1 190	8,0	14 881	100,0
2012	8 054	50,9	4 756	30,1	1 763	11,2	1 389	8,8	15 810	100,0
2013	8 455	51,3	4 805	29,1	1 940	11,8	1 482	9,0	16 495	100,0
2014	7 856	50,2	4 612	29,5	1 931	12,3	1 478	9,4	15 650	100,0
2015	8 596	49,7	5 091	29,4	2 303	13,3	1 502	8,7	17 297	100,0
2016	9 154	51,8	4 878	27,6	2 327	13,2	1 552	8,8	17 685	100,0
2017	8 870	52,1	4 645	27,3	2 396	14,1	1 442	8,5	17 024	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Federalnego Biura Statystycznego Szwajcarii.

Na podstawie danych przedstawionych w Tabeli 3 należy stwierdzić, że w analizowanym okresie 2009–2017 (i zapewne nie tylko wówczas) wśród sprawców przemocy domowej przeważały osoby pozostające z ofiarą w związku małżeńskim bądź związku partnerskim. Każdego roku małżonkowie lub partnerzy ofiary odpowiadali za nieco ponad połowę wszystkich przestępstw z kategorii przemocy domowej, które zostały zarejestrowane przez szwajcarską policję. Oznacza to, że dominującą formą przemocy domowej w Szwajcarii jest przemoc małżeńska lub przemoc partnerska. Poważną grupę sprawców stanowili również byli małżonkowie lub partnerzy ofiary. Co roku odpowiadali oni za blisko 30% wszystkich przestępstw przemocy w rodzinie. Ponad 10% sprawców przestępczości tego rodzaju stanowili rodzice, którzy przemocy dopuszczali się w stosunku do swoich małoletnich dzieci, a ok. 8–9% wszystkich sprawców to osoby spokrewnione z ofiarami w sposób inny niż te grupy przemocowców, które ujęte zostały w tabeli.

Statystyki z Tabeli 3 prezentują wiadomości o relacjach łączących sprawców i ofiary na tle ogólnego obrazu przemocy domowej w Szwajcarii, nie wyszczególniając informacji o tych relacjach w odniesieniu do poszczególnych typów

przestępstw. Uzasadnieniem tego jest fakt, że większość przestępstw wpisuje się w ogólne tendencje relacji między sprawcami i ofiarami: w większości przypadków przestępstw przemocy domowej jej sprawcami są małżonkowie lub partnerzy życiowi ofiar. Od każdej reguły istnieją jednak wyjątki i tak też jest w tym przypadku, co zresztą sygnalizowano we wcześniejszych akapitach, np. w odniesieniu do przestępstwa porwania, którego sprawcami są przede wszystkim rodzice dokonujący porwań rodzicielskich.

W ogólne tendencje wynikające z Tabeli 3 nie wpisuje się przestępstwo nielegalnej aborcji dokonanej bez zgody kobiety ciężarnej. W latach 2009–2017 połowę wszystkich sprawców tego przestępstwa stanowiły osoby pozostające w chwili popełnienia czynu w związku małżeńskim lub partnerskim z ofiarą, a drugą połowę osoby, które w takim związku z ofiarą były wcześniej. Inaczej proporcje kształtowały się również w obszarze obu typów przestępstwa zniesławienia (art. 173 i 174 s.k.k.) – większość sprawców tych zachowań stanowili byli małżonkowie i partnerzy ofiar. Jeśli chodzi o wykorzystywanie seksualne dzieci, sprawcami tego typu przestępstw byli w większości rodzice małoletnich, w mniejszym stopniu przestępstwa tego dopuszczali się także inni członkowie rodziny.

W debacie publicznej dotyczącej przemocy domowej, prowadzonej nie tylko w poszczególnych krajach, lecz także na szczeblu międzynarodowym, zwraca się uwagę, że jej ofiarami są głównie kobiety oraz dzieci. Potwierdzają to liczne publikacje i raporty przedstawiające wyniki analiz realizowanych np. przez międzynarodowe zespoły badawcze czy organizacje⁶⁸. W Tabeli 4 przedstawiono dane statystyczne uszczegółowiające tę kwestię w odniesieniu do Szwajcarii: zawarto w niej informacje dotyczące płci oraz wieku oskarżonych o popełnienie któregoś z przestępstw zaliczanych do kategorii przemocy domowej.

---

⁶⁸ Zob. m.in. Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej, *Przemoc wobec kobiet. Badanie na poziomie Unii Europejskiej. Wyniki badania w skrócie* [Violence against women. European Union-level research. The findings in short], Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2014, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_pl.pdf [dostęp: 5.08.2019]; World Health Organization, *Global and Regional Estimates of Violence against Women. Prevalence and Health Effects of Intimate Partner Violence and Non-Partner Sexual Violence*, Geneva 2013, https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85239/9789241564625_eng.pdf?sequence=1 [dostęp: 5.08.2019]; *Domestic Violence against Women. Report*, „Special Eurobarometer”, nr 44, Brussels 2010, https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_344_en.pdf [dostęp: 5.08.2019]; J. Holly, N. Ollus, S. Nevala, *Violence Against Women. An International Perspective*, Springer Science+Business Media, New York 2008; United Nations, *Ending violence against women. From words to action*, New York 2006; C. García-Moreno, H.A.F.M. Jansen, M. Ellsberg, L. Heise, Ch. Watt, *WHO Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women. Initial Results on Prevalence, Health Outcomes and Women's Responses*, World Health Organization, Geneva 2005, <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/violence/24159358X/en/> [dostęp: 5.08.2019]; E.G. Krug, L.L. Dahlberg, J.A. Mercy, A.B. Zwi, R. Lozano (red.), *World Report on Violence and Health*, World Health Organization, Geneva 2002, https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1 [dostęp: 5.08.2019].

Tabela 4. Płeć i wiek oskarżonych o popełnienie przestępstwa przemocy domowej w latach 2009–2017

Rok	Płeć oskarżonych	Liczba oskarżonych	Grupy wiekowe													Brak danych
			<10	10-14	15-17	18-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-49	50-59	60-69	70+		
2009	Oskarżeni	9 248	0	57	163	218	880	1 253	1 395	1 396	2 477	996	301	112	0	
	mężczyźni	7 476	0	46	134	174	721	988	1 119	1 071	2 022	859	254	88	0	
2010	kobiety	1 772	0	11	29	44	159	265	276	325	455	137	47	24	0	
	Oskarżeni	8 736	0	64	153	214	831	1 144	1 262	1 293	2 326	1 041	295	113	0	
	mężczyźni	6 979	0	54	119	162	641	912	984	970	1 908	871	259	99	0	
	kobiety	1 757	0	10	34	52	190	232	278	323	418	170	36	14	0	
2011	Oskarżeni	8 208	0	43	153	200	799	1 147	1 283	1 166	2 105	910	299	99	4	
	mężczyźni	6 594	0	33	126	162	614	904	1 013	899	1 733	769	257	81	3	
	kobiety	1 614	0	10	27	38	185	243	270	267	372	141	42	18	1	
	Oskarżeni	8 547	0	64	169	208	840	1 186	1 255	1 245	2 218	934	318	102	8	
	mężczyźni	6 782	0	53	138	166	653	918	964	959	1 799	773	263	91	5	
	kobiety	1 765	0	11	31	42	187	268	291	286	419	161	55	11	3	
2013	Oskarżeni	8 953	0	49	180	187	825	1 185	1 323	1 344	2 360	1 057	322	110	11	
	mężczyźni	7 072	0	44	139	149	632	934	1 021	1 042	1 852	883	276	90	10	
	kobiety	1 881	0	5	41	38	193	251	302	302	508	174	46	20	1	
	Oskarżeni	8 609	0	60	179	216	751	1 127	1 320	1 237	2 207	1 030	333	139	10	
	mężczyźni	6 753	0	47	128	171	599	868	1 003	932	1 745	846	286	118	10	
	kobiety	1 856	0	13	51	45	152	259	317	305	462	184	47	21	0	
2015	Oskarżeni	9 195	0	75	179	234	793	1 166	1 411	1 392	2 337	1 110	360	134	4	
	mężczyźni	7 200	0	62	138	185	609	904	1 092	1 041	1 815	923	311	116	4	
	kobiety	1 995	0	13	41	49	184	262	319	351	522	187	49	18	0	
	Oskarżeni	9 578	0	61	159	231	814	1 303	1 474	1 469	2 378	1 194	342	147	6	
	mężczyźni	7 306	0	46	121	192	593	962	1 111	1 118	1 796	967	281	113	6	
	kobiety	2 272	0	15	38	39	221	341	363	351	582	227	61	34	0	
2017	Oskarżeni	9 322	0	52	213	189	787	1 173	1 453	1 484	2 293	1 190	362	118	8	
	mężczyźni	7 059	0	44	165	146	573	860	1 082	1 092	1 734	961	299	97	6	
	kobiety	2 263	0	8	48	43	214	313	371	392	559	229	63	21	2	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Federalnego Biura Statystycznego Szwajcarii.

Rozważania dotyczące danych z Tabeli 4 należy rozpocząć od podkreślenia, że liczba osób oskarżonych w każdym roku objętym analizą różniła się od liczby przestępstw zarejestrowanych przez policję. W latach 2009–2017 policja zarejestrowała w sumie 146 503 przestępstwa przemocy domowej. W tym samym okresie o popełnienie przestępstwa z rodzaju przemocy w rodzinie oskarżono łącznie 80 396 osób. Należy zatem stwierdzić, że liczba przestępstw zgłoszonych szwajcarskiej policji w poszczególnych latach znacząco przewyższała liczbę oskarżonych. Przyczyn takiej sytuacji jest kilka. Po pierwsze, mniejsza liczba oskarżeń niż przestępstw zarejestrowanych przez policję wynika z faktu, że nie wszystkie czyny, które w chwili wszczęcia postępowania kwalifikowano jako przestępstwa, rzeczywiście się nimi okazały. Po drugie, nie każde zgłoszenie policji przestępstwa wienńczy ustalenie jego sprawcy. Po trzecie, w przypadku przemocy domowej częstym problemem jest brak konsekwencji ofiar przemocy w procedowaniu przeciwko swojemu oprawcy, który w wielu przypadkach po prostu wciąż pozostaje w bliskiej relacji ze zgłaszającym popełnienie przestępstwa. Przestępczości przemocy w rodzinie nierzadko towarzyszy wycofywanie się ofiar z oskarżeń przeciwko swojemu małżonkowi, partnerowi czy innemu członkowi rodziny, który zachowania przemocowego dopuścił się np. ze strachu przed zemstą.

Jak wynika z Tabeli 4, w analizowanym okresie 2009–2017 liczba oskarżonych o popełnienie przestępstwa z rodzaju przemocy domowej charakteryzowała się, co do zasady, tendencją wzrostową. W ramach tego ogólnego trendu występowały jednak pewne odchylenia, ponieważ w latach 2010–2011 nastąpił spadek liczby oskarżonych. Podobnie było także w 2014 r. i 2017 r. Biorąc jednak pod uwagę opisane wcześniej odchylenia w kierunku zmian przestępczości przemocy domowej (Wykres 1), odchylenia dotyczące liczby oskarżonych nie powinny dziwić – liczbę przestępstw przemocy domowej również cechowały spadki w latach 2010–2011, 2014 oraz 2017.

Obserwacja danych liczbowych dotyczących płci osób oskarżonych potwierdza, że również w Szwajcarii przemocy domowej dopuszczają się głównie mężczyźni, rzadziej kobiety. Od 2009 do 2017 r. o przemoc domową oskarżono w sumie 80 396 osób, z czego 63 221 osób stanowili mężczyźni, a 17 175 – kobiety. W Szwajcarii 21% oskarżonych było płci żeńskiej, 79% zaś – męskiej. Analiza danych dotyczących liczby oskarżonych mężczyzn i kobiet prowadzi również do wniosku, że obie te grupy cechuje odmienny kierunek zmian w ich rozmiarach. Liczba oskarżonych o przemoc domową mężczyzn w analizowanym okresie była stabilna z minimalnie rysującą się tendencją spadkową. Tego samego nie można powiedzieć o grupie oskarżonych kobiet, ponieważ z danych statystycznych Federalnego Biura Statystycznego Szwajcarii wynika, że liczbę kobiet oskarżanych o przemoc domową w okresie 2009–2017 cechował trend wzrostowy.

Uwagę przykuwają również dane dotyczące wieku osób oskarżonych o popełnienie przestępstwa przemocy w rodzinie. W okresie objętym badaniem najliczniejszą grupę wiekową tworzyli oskarżeni mający od 40 do 49 lat – osoby mieszczące się w tym przedziale wiekowym stanowiły co roku ponad 20% wszystkich oskarżonych

z kwalifikacji prawnej przestępstwa przemocy domowej. Osoby w wieku 35–39 lat stanowiły natomiast co roku ok. 15% oskarżonych o przemoc domową. Oskarżeni w wieku od 30 do 34 lat również odpowiadali za ok. 15% przestępstw przemocy w rodzinie. Osoby młodsze, mające 25–29 lat, stanowiły ok. 12% oskarżonych. Na podobnym poziomie procentowym kształtował się również udział oskarżonych mających od 50 do 59 lat. Na podstawie danych liczbowych dotyczących wieku oskarżonych stwierdzić w końcu można, że wśród sprawców przemocy domowej dominowały osoby stosunkowo młode, ponieważ w analizowanym okresie ponad 55% wszystkich osób oskarżonych o przemoc domową miało nie więcej niż 39 lat.

Niniejsze opracowanie traktuje o przestępczości przemocy domowej w Szwajcarii, a nie Szwajcarów, co starano się akcentować w wielu miejscach tekstu. Kraj ten charakteryzuje się zróżnicowaną narodowościowo strukturą ludności. W 2017 r. ludność tego państwa liczyła 8,48 mln osób, wśród których 6,36 mln stanowili Szwajcarzy, a 2,13 mln – osoby niebędące obywatelami tego kraju⁶⁹. Oznacza to, że ponad 25% ludności Szwajcarii stanowią cudzoziemcy. Tak duży udział cudzoziemców w populacji Szwajcarii niewątpliwie oddziałuje na obraz przestępczości i sprawców przestępstw popełnianych w tym kraju. W Tabeli 5 przedstawiono dane liczbowe dotyczące tego, jaką część oskarżonych o przemoc domową stanowi w kraju Helwetów ludność napływowa.

Tabela 5. Cudzoziemcy oskarżeni o popełnienie przestępstwa przemocy domowej w latach 2009–2017

Rok	Płeć	Oskarżenia ogółem	Oskarżenia cudzoziemcy				
			Oskarżenia cudzoziemcy ogółem	Cudzoziemcy z pozwoleniem na pobyt	Uchodźcy	Inni	Brak danych
2009	Oskarżenia	9 248	4 875	4 076	196	380	223
	mężczyźni	7 476	4 003	3 335	163	317	188
	kobiety	1 772	872	741	33	63	35
2010	Oskarżenia	8 736	4 602	3 959	184	364	95
	mężczyźni	6 979	3 765	3 221	163	300	81
	kobiety	1 757	837	738	21	64	14
2011	Oskarżenia	8 208	4 433	3 832	158	344	99
	mężczyźni	6 594	3 621	3 115	140	292	74
	kobiety	1 614	812	717	18	52	25
2012	Oskarżenia	8 547	4 537	3 854	188	373	122
	mężczyźni	6 782	3 677	3 099	164	319	95
	kobiety	1 765	860	755	24	54	27

⁶⁹ Federal Statistical Office, *Population. Current situation and change*, <https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/population/effectif-change.html> [dostęp: 18.12.2018].

Tabela 5. c.d.

Rok	Płeć	Oskarżenia ogółem	Oskarżenia cudzoziemcy				
			Oskarżenia cudzoziemcy ogółem	Cudzoziemcy z pozwoleniem na pobyt	Uchodźcy	Inni	Brak danych
2013	Oskarżenia	8 953	4 786	4 087	180	417	102
	mężczyźni	7 072	3 840	3 269	152	332	87
	kobiety	1 881	946	818	28	85	15
2014	Oskarżenia	8 609	4 686	4 017	169	488	12
	mężczyźni	6 753	3 722	3 156	151	406	9
	kobiety	1 856	964	861	18	82	3
2015	Oskarżenia	9 195	4 998	4 326	196	475	1
	mężczyźni	7 200	3 949	3 396	173	379	1
	kobiety	1 995	1 049	930	23	96	0
2016	Oskarżenia	9 578	5 199	4 422	256	521	0
	mężczyźni	7 306	4 029	3 399	219	411	0
	kobiety	2 272	1 170	1 023	37	110	0
2017	Oskarżenia	9 322	5 087	4 280	263	544	0
	mężczyźni	7 059	3 897	3 247	223	427	0
	kobiety	2 263	1 190	1 033	40	117	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Federalnego Biura Statystycznego Szwajcarii.

W świetle statystyk Federalnego Biura Statystycznego Szwajcarii za znaczną część przestępczości przemocy domowej odpowiadają cudzoziemcy. Co roku w analizowanym okresie stanowili oni ok. połowy wszystkich osób oskarżonych o popełnienie przestępstwa przemocy domowej. W latach 2009–2017 osób obcego pochodzenia, które oskarżono o przemoc domową, było 43 203, co oznacza, że stanowili oni 54% wszystkich oskarżonych w Szwajcarii o tę kategorię zachowań. Zarówno w ogólnym obrazie grupy oskarżonych, jak i w przypadku cudzoziemców to mężczyźni najczęściej dopuszczali się przemocowych zachowań w środowisku rodzinnym.

Trzeba zwrócić uwagę, że wśród oskarżonych o przemoc domową cudzoziemców najwięcej było osób przebywających w Szwajcarii legalnie, czyli posiadających pozwolenie na pobyt typu B, C, Ci, F, L albo pozwolenia dla dyplomatów i międzynarodowych urzędników służby cywilnej z immunitetem dyplomatycznym oraz bez takiego immunitetu⁷⁰. Cudzoziemcy legalnie przebywający w Szwajcarii

⁷⁰ *Pozwolenie typu B* – pozwolenie przyznające prawo pobytu wydawane na 5 lat. *Pozwolenie typu C* – pozwolenie na pobyt nadawane co najmniej po 5 latach posiadania pozwolenia typu B. *Pozwolenie typu Ci* – pozwolenie na pobyt i pracę zarobkową wydawane dla członków rodzin przedstawicieli

stanowili aż 85% wszystkich cudzoziemców oskarżonych o popełnienie przestępstwa przemocy domowej. Uchodźcy natomiast stanowili ok. 4% oskarżonych. Status pobytu pozostałej części grupy cudzoziemców oskarżonych o przemoc domową (ok. 10% oskarżonych cudzoziemców) nie został określony.

Dane liczbowe o przemocy domowej zgłaszanej organom ścigania, będącej później podstawą formułowania oskarżenia o popełnienie przestępstwa, z pewnością nie stanowią rzeczywistego obrazu tego typu przestępczości, ponieważ przemoc w rodzinie, której sprawcą jest bliski osoby pokrzywdzonej, to problem wyjątkowo delikatny, o istnieniu którego ofiary opowiadają niechętnie – badania wskazują, że zaledwie co trzecia kobieta doświadczająca przemocy z uwagi na płeć ujawnia ten fakt przed organami ścigania lub w instytucjach publicznych bądź niepublicznych⁷¹. Przypuszczać należy, że jeszcze rzadziej o przestępstwach przemocy domowej alarmują cudzoziemki. Znajdują się one bowiem w szczególnie trudnej sytuacji, ponieważ ich pozwolenie na pobyt w Szwajcarii często wiąże się z pozostawaniem w związku małżeńskim – kobieta, która zdecydowała się opuścić małżonka w ciągu trzech lat od otrzymania pozwolenia na pobyt, nie ma gwarancji, że będzie mogła pozostać w kraju⁷². Kobieta taka może oczywiście uzasadniać rozstanie faktem, że mąż dopuszczał się wobec niej przemocy domowej, co władze właściwe w sprawie decyzji o zgodzie na jej pobyt w Szwajcarii potraktują jako okoliczność przemawiającą za wyrażeniem zgody na dalsze pozostawanie w kraju, jednak praktyka i doświadczenia organów ścigania pokazują, że mimo rozwiązań prawnych sprzyjających migrantkom-ofiarom przemocy często nie decydują się one na inicjowanie postępowań w związku z przemocowym zachowaniem swoich małżonków czy partnerów. Przyczyn tego upatrywać można m.in. w poczuciu wstydu przed ujawnianiem szczegółów z życia prywatnego, ale również w niedostatecznej znajomości prawa szwajcarskiego, braku zaufania do tamtejszych organów ścigania czy strachu przed trudnościami w samodzielnym utrzymaniu się.

---

organizacji międzyrządowych i zagranicznych przedstawicielstw. *Pozwolenie typu F* – pozwolenie na tymczasowe pozostanie w Szwajcarii cudzoziemca, któremu nakazano opuszczenie tego państwa, co jednak jest niemożliwe do wyegzekwowania np. z uwagi na naruszenie prawa międzynarodowego przez kraj ojczysty cudzoziemca. *Pozwolenie typu L* – tzw. krótkotrwałe pozwolenie na pobyt ważne maksymalnie 364 dni. Zob. State Secretariat for Migration SEM, *Residence permits for EU/EFTA nationals*, https://www.sem.admin.ch/sem/en/home/themen/aufenthalt/eu_efta.html [dostęp: 18.10.2018].

⁷¹ W. Klaus, *Przemoc ze strony najbliższych w doświadczeniach życiowych uchodźców. Analiza kryminologiczna* [Violence from Family Members in the Experiences of Refugees. A Criminological Analysis], Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2016, s. 235.

⁷² Więcej na ten temat w wywiadzie przeprowadzonym przez dziennikarkę Bettinę Weber z Claudią Dubacher (dyrektorka Schweizerischen Beobachtungsstelle für Asyl- und Ausländerrecht), *Der Staat legitimiert ein gewisses Mass an Gewalt gegen Frauen*, Tages Anzeiger, 7.06.2011, <https://www.tagesanzeiger.ch/leben/gesellschaft/Der-Staat-legitimiert-ein-gewisses-Mass-an-Gewalt-gegen-Frauen-/story/12680248> [dostęp: 11.01.2019].

Podsumowanie

Zjawisko przemocy domowej, niezależnie od kraju, w którym występuje i jest badane, stanowi problem o charakterze interdyscyplinarnym, daleko wykraczającym poza prawo karne i kryminologię. Badanie problematyki przemocy w rodzinie innego kraju jest zadaniem trudnym, a przedstawienie jego kompletnego obrazu – wręcz niemożliwym i dlatego niniejsze opracowanie nie stanowi całościowej analizy zjawiska, lecz odnosi się do jego fragmentu i zwraca uwagę na jego węzłowe aspekty prawne i kryminologiczne.

Szwajcaria uważana jest za piękne, stabilne, bezkonfliktowe i zamożne państwo, w którym daleko rozwinięta jest demokracja bezpośrednia oraz obywatelskie poczucie potrzeby współdziałania na rzecz zwalczania poważnych problemów społecznych. Wśród najpoważniejszych problemów społeczności szwajcarskiej wyróżnia się przemoc w rodzinie, co podkreślają organy ścigania, a także instytucje zajmujące się przeciwdziałaniem przemocy domowej. Problematyka ta nie była jednak przedmiotem rozważań prowadzonych na gruncie polskiej literatury i dlatego postanowiono, choć w części, uzupełnić wiedzę w tym zakresie.

Najważniejszym celem artykułu było zarysowanie prawnych aspektów przemocy w rodzinie w Szwajcarii oraz przedstawienie przestępczości tego rodzaju przez pryzmat wybranych elementów fenomenologii kryminalnej. Zestawiając te założenia z pozyskanym materiałem statystycznym Federalnego Biura Statystycznego Szwajcarii, ustalono, że szwajcarski ustawodawca nie wyodrębnił w swoim Kodeksie karnym jednego przepisu, który określałby przestępstwo przemocy domowej. Praktyka organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości w Szwajcarii opiera się na kwalifikowaniu poszczególnych przestępstw do przestępczości przemocy domowej ze względu na charakter relacji między sprawcą przestępstwa a jego ofiarą. Jeżeli domniemany sprawca popełnia przestępstwo wobec osoby, z którą łączy (lub łączyła) go relacja małżeńska, partnerska, rodzicielska bądź inna relacja rodzinna, to zachowanie takie kwalifikowane jest przez organy ścigania jako przestępstwo przemocy domowej.

Do grupy przestępstw przemocy w rodzinie zalicza się ok. 30 zachowań określonych w pięciu rozdziałach szwajcarskiego Kodeksu karnego. Przestępstwami, które organy ścigania kwalifikują jako przemoc domową, są m.in. zabójstwo, podżeganie do samobójstwa lub pomoc w samobójstwie, nielegalna aborcja bez zgody kobiety ciężarnej, poważne uszkodzenie ciała, dopuszczanie się aktów agresji, porzucenie, spowodowanie zagrożenia życia, zniesławienie, zastraszanie, zmuszanie, porwanie, czynności seksualne z małoletnim, napaść seksualna, zgwałcenie czy seksualne wykorzystanie osoby w potrzebie lub w sytuacji zależności oraz molestowanie seksualne.

Sprecyzowanie wszystkich przestępstw z obszaru przemocy domowej pozwoliło ustalić rozmiary, strukturę i dynamikę przedmiotowego problemu w Szwajcarii. Na podstawie analizy danych Federalnego Biura Statystycznego stwierdzono,

że w latach 2009–2017 co roku policja rejestrowała średnio 16 000 przestępstw przemocy domowej. Ogólny kierunek zmian w przestępczości przemocy domowej w Szwajcarii cechował trend rosnący. Przestępstwem, które najczęściej zgłaszano szwajcarskiej policji jako przejaw przemocy domowej, było dopuszczanie się aktów przemocy wobec drugiej osoby – stanowiło ono ponad 30% wszystkich przestępstw zarejestrowanych jako przemoc domowa. Poważnym problemem okazało się także przestępstwo zastraszania, stanowiące 25% wszystkich przestępstw przemocy domowej zarejestrowanych w latach 2009–2017, a także przestępstwa spowodowania uszkodzenia ciała (ok. 13%) i obrazy (ok. 14%).

Przemoc domowa od lat stanowi pokaźną część wszystkich przestępstw popełnianych z użyciem przemocy – w analizowanym okresie blisko 40% wszystkich przestępstw z użyciem szeroko rozumianej przemocy stanowiła właśnie przestępczość przemocy domowej. Szczególnie niepokojąco wyglądają proporcje rysujące się na gruncie przestępstwa zabójstwa: ponad 50% wszystkich zabójstw dokonuje się właśnie w rodzinie (w niektórych latach analizowanego okresu nawet 75% zabójstw stanowiło akt przemocy domowej). Główną tego przyczynę upatruje się przede wszystkim w wysokim rozpowszechnieniu posiadania broni przez osoby cywilne w Szwajcarii.

Wśród przeanalizowanych danych znalazły się także statystyki dotyczące charakteru relacji między sprawcą a ofiarą przestępstwa. Ustalono, że wśród sprawców przemocy domowej przeważają osoby pozostające z ofiarą w związku małżeńskim albo w związku partnerskim. Przemocy domowej częściej dopuszczają się mężczyźni niż kobiety, jednakże ich udział w grupie oskarżonych o przemoc domową charakteryzuje tendencja spadkowa, udział kobiet zaś – trend rosnący. Dodać należy, że większość oskarżonych o przemoc domową to osoby niemające więcej niż 40 lat. Istotne jest również to, że ok. 55% wszystkich oskarżonych o przemoc domową stanowili cudzoziemcy.

Niniejszy artykuł omawia najistotniejsze zagadnienia dotyczące przemocy domowej w Szwajcarii z punktu widzenia symptomatologii kryminalnej. Należy mieć na uwadze, że dokonując oceny stanu przestępczości przemocy domowej w tym kraju, jak również w każdym innym państwie, niemożliwe jest ustalenie rzeczywistego jego obrazu z uwagi na „ciemną liczbę” zjawiska, która ze względu na charakter relacji łączących sprawcę z ofiarą może przybierać znaczące rozmiary. Należy więc podkreślić, że rozważania podjęte w opracowaniu nie wyczerpują tematyki przemocy w rodzinie w społeczeństwie szwajcarskim, dzięki czemu może ono stanowić punkt wyjścia dalszych prac naukowych, w tym porównawczych, dotyczących problemu, a także podjęcia dyskusji o zjawisku, jego przyczynach czy możliwościach skutecznej profilaktyki.

Bibliografia

- Bandura A., *Teoria społecznego uczenia się* [Theory of Social Learning], Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- Bieńkowska E., *Wiktymologia* [Victimology], Wolters Kluwer, Warszawa 2018.
- Błachut J., *Problemy związane z pomiarem przestępczości* [Problems Associated with Measuring Crime], Wolters Kluwer, Warszawa 2007.
- Błachut J., Gaberle A., Krajewski K., *Kryminologia* [Criminology], Arche, Gdańsk 2007.
- Budyn-Kulik M., *Przemoc w rodzinie – analiza wiktymologiczna oraz prawnikarne środki przeciwdziałania* [Domestic Violence. A Victimological Analysis and Penal Countermeasures for Prevention], Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2009.
- Budyn-Kulik M., *Violence in criminology – the nature, reasons, and perspectives*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska” 2018, t. 65, nr 1, s. 25–40.
- Collins V.E., *Domestic violence* [w:] J.I. Ross (red.), *Encyclopedia of Street Crime in America*, Sage, Thousand Oaks 2013.
- Dollard J., Doob W., Miller N.E., Mowrer O.H., Sears R.S., *Frustration and Aggression*, CT Yale University Press, New Heaven 1939.
- Flury M., Nyberg E., Riecher-Rössler A., *Domestic violence against women. Definitions, epidemiology, risk factors and consequences*, „Swiss Medical Weekly” 2010, nr 140.
- Greene A.F., Lynch T.F., Decker B., Coles C.J., *A psychobiological theoretical characterization of interpersonal violence offenders*, „Aggression and Violent Behavior” 1997, t. 2, nr 3, s. 273–284.
- Hannam J., *Feminizm* [Feminism], Zysk i S-ka, Poznań 2010.
- Helios J., Jedlecka W., *Wpływ feminizmu na sytuację społeczno-prawną kobiet* [Feminism's Influence on the Social and Legal Situation of Women], Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii UWr, Wrocław 2016.
- Hoffmann T., *Feministyczne ujęcie bezpieczeństwa* [A feminist view on safety], „Przegląd Naukowo-Metodyczny” 2015, nr 3(28), s. 179–187.
- Holly J., Ollus N., Nevala S., *Violence Against Women. An International Perspective*, Springer Science+Business Media, New York 2008.
- Hołyst B., *Kryminologia* [Criminology], Wolters Kluwer, Warszawa 2016.
- Horoszowski P., *Kryminologia* [Criminology], Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1965.
- Kempe C.H., Silverman F.N., Steele B.F., Droegenmueller W., Silver A.K., *The battered-child syndrome*, „Journal of American Medical Association” 1962, nr 187, s. 17–24.
- Killias M., Redondo S., Sarnecki J., *European perspectives* [w:] R. Loeber, D.P. Farrington (red.), *The Transition between Juvenile Delinquency and Adult Crime*, Oxford University Press, Oxford 2011, s. 278–314.
- Klaus W., *Przemoc ze strony najbliższych w doświadczeniach życiowych uchodźców. Analiza kryminologiczna* [Violence from Family Members in the Experiences of Refugees. A Criminological Analysis], Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2016.

- Markwalder N., Killias M., *Homicide in Switzerland* [w:] M. Liem, W.A. Pridemore (red.), *Handbook of European Homicide Research Patterns, Explanations, and Country Studies*, Springer, New York 2012, s. 343–354.
- Narodowska J., *Korelacja pomiędzy agresją wobec zwierząt a agresją wobec ludzi w świetle badań aktowych* [The correlation between aggression towards animals and aggression towards people in the light of records research], „Archiwum Kryminologii” 2018, t. XL, s. 327–370.
- Odekon M., *Domestic violence* [w:] *The SAGE Encyclopedia of World Poverty*, t. 1, Sage, Thousand Oaks 2015, s. 385–386.
- Prajsner M., *Wokół agresji* [On aggression], „Remedium” 2007, nr 2–3, s. 50–51.
- Przybysz-Zaremba M., *Egzemplifikacje wybranych teorii zachowań agresywnych człowieka – perspektywa trójwymiarowa* [Exemplifications of chosen theories on human's aggressive behaviours – prospect three-dimensional], „Studia nad Rodziną UKSW” 2015, R. 19, nr 2(37), s. 311–332.
- Walker L.E., *The Battered Woman*, Harper&Row, New York 1979.
- Walker L.E., Duros R., Tome A., *Battered woman syndrome* [w:] B.L. Cutler (red.), *Encyclopedia of Psychology and Law*, t. 1, Sage, Thousand Oaks 2008, s. 40–44.
- Whiting J.B., *Domestic violence* [w:] J. Carlson, S.B. Dermer (red.), *The SAGE Encyclopedia of Marriage, Family, and Couples Counseling*, Sage, Thousand Oaks 2016, s. 467–471.
- Whitworth S., *Ujęcia feministyczne* [Feminisms] [w:] P.D. Williams (red.), *Studia bezpieczeństwa* [Security Studies. An Introduction], Wydawnictwo UJ, Kraków 2012, s. 101–112.
- Wiktorska P., *Zmiany w kontrolowaniu przemocy wobec najbliższych* [Changes in the monitoring of violence against family members] [w:] K. Buczkowski, W. Klaus, P. Wiktorska, D. Woźniakowska-Fajst (red.), *Zmiana i kontrola. Społeczeństwo wobec przestępczości* [Change and Control. Society against Crime], Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2017, s. 219–230.
- Żółć J., *Przemoc w rodzinie w ujęciu prawa karnego* [Domestic violence according to criminal law] [w:] Ł. Wirkus, P. Kozłowski (red.), *Przemoc w rodzinie – ujęcie interdyscyplinarne* [Domestic Violence – An Interdisciplinary Approach], Impuls, Kraków 2017, s. 77–86.

Źródła internetowe

- Abuse at home. Domestic violence is 'fairly widespread' in Switzerland*, Swiss.info, 22.11.2016, https://www.swissinfo.ch/eng/abuse-at-home_domestic-violence-is-fairly-widespread-in-switzerland/42611778 [dostęp: 7.12.2018].
- Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej, *Przemoc wobec kobiet. Badanie na poziomie Unii Europejskiej. Wyniki badania w skrócie* [Violence against women. European Union-level research. The findings in short], Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2014, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_pl.pdf [dostęp: 5.08.2019].

- Bundeskanzlei BK, *Vorlage Nr. 487. Resultate in den Kantonen*, <https://www.bk.admin.ch/ch/d/pore/va/20020602/can487.html> [dostęp: 20.12.2018].
- Domestic Violence against Women. Report*, „Special Eurobarometer”, nr 44, Brussels 2010, https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_344_en.pdf [dostęp: 5.08.2019].
- Eidgenössischen Büros für die Gleichstellung von Frau und Mann, *Definition, Formen und Folgen häuslicher Gewalt*, Bern 2017, <https://www.ebg.admin.ch/ebg/de/home/dokumentation/publikationen/publikationen-zu-gewalt.html> [dostęp: 12.12.2018].
- Erziehungsmassnahme Gewalt: Metter Schüler wollen «keine Daheimnisse»*, Bieler Tagblatt, 30.03.2017, <https://www.ncbi.ch/wp-content/uploads/Bieler-Tagblatt.pdf> [dostęp: 11.01.2019].
- Federal Statistical Office, *Death and its main causes in Switzerland, 2014*, February 2017, <https://www.bfs.admin.ch/bfsstatic/dam/assets/2022364/master> [dostęp: 7.12.2018].
- Federal Statistical Office, *Death and its main causes in Switzerland, 2015*, November 2017, <https://www.bfs.admin.ch/bfsstatic/dam/assets/3742832/master> [dostęp: 7.12.2018].
- Federal Statistical Office, *Domestic offences reported to the police by relationship*, 8.10.2018, <https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/crime-criminal-justice/police/domestic-violence.assetdetail.6186090.html> [dostęp: 27.12.2019].
- Federal Statistical Office, *Domestic violence*, <https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/crime-criminal-justice/police/domestic-violence.html> [dostęp: 17.12.2018].
- Federal Statistical Office, *Domestic violence. Offences in the police crime statistics*, 8.10.2018, <https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/crime-criminal-justice/police/domestic-violence.assetdetail.6186093.html> [dostęp: 15.12.2018].
- Federal Statistical Office, *Police crime statistics*, <https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/crime-criminal-justice/police.html> [dostęp: 12.12.2018].
- Federal Statistical Office, *Population. Current situation and change*, <https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/population/effectif-change.html> [dostęp: 18.12.2018].
- Federal Office for Gender Equality, *Key topics*, <https://www.ebg.admin.ch/ebg/en/home/the-foge/organization/schwerpunktthemen.html> [dostęp: 12.12.2018].
- García-Moreno C., Jansen H.A.F.M., Ellsberg M., Heise L., Watt Ch., *WHO Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women. Initial Results on Prevalence, Health Outcomes and Women's Responses*, World Health Organization, Geneva 2005, <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/violence/24159358X/en/> [dostęp: 5.08.2019].
- Griffin G., *Domestic violence* [hasło] [w:] eadem, *Oxford Dictionary of Gender Studies*, 2017, <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780191834837.001.0001/acref-9780191834837-e-90> [dostęp: 11.12.2018].
- Karp A., *Estimating Global Civilian – Held Firearms Numbers*, Small Arms Survey, Geneva 2018, <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/T-Briefing-Papers/SAS-BP-Civilian-Firearms-Numbers.pdf> [dostęp: 20.12.2018].

- Kicińska M., Karolina Piasecka. *Bił mnie tylko w nocy* [Karolina Piasecka. He only beat me at night], Wysokie Obcasy, 6.05.2017, <http://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/7,127763,21756759,karolina-piasecka-bil-mnie-tylko-w-nocy.html> [dostęp: 7.12.2018].
- Know Violence in Childhood: A Global Learning Initiative, *Ending Violence in Childhood. Global Report 2017*, New Delhi 2017, <http://globalreport.knowviolenceinchildhood.org/global-report-2017/> [dostęp: 7.12.2018].
- Krug E.G., Dahlberg L.L., Mercy J.A., Zwi A.B., Lozano R. (red.), *World Report on Violence and Health*, World Health Organization, Geneva 2002, https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1 [dostęp: 5.08.2019].
- Law J., *Domestic violence* [hasło] [w:] idem (red.), *Oxford Dictionary of Law*, 2015, <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199664924.001.0001/acref-9780199664924-e-1217> [dostęp: 11.12.2018].
- Lenore E. Walker, Colorado Women's Hall of Fame, <https://www.cogreatwomen.org/project/lenore-e-walker/> [dostęp: 12.12.2018].
- Ławnicki T., *Bite są żony polityków od lewa do prawa. Sprawa byłego pisowskiego radnego to tylko wierzchołek góry lodowej* [Wives of politicians from the Left and the Right are beaten. The case of a former councilor from the PiS party is just the tip of the iceberg], na: Temat, 18.04.2017, <https://natemat.pl/206263,bite-sa-zony-politykow-od-lewa-do-prawa-po-historii-z-bydgoskim-radnym-pis-u-wylal-sie-heit-nate-partie> [dostęp: 7.12.2018].
- Płatek M., Wrona G., *Komentarz* [Commentary] [w:] A. Kula, A. Chęć, M. Wieczorek, R. Szczepańska, *Art. 207 k.k. – znęcanie się nad osobą najbliższą – monitoring śląskich sądów. Raport z monitoringu* [Art. 207 of the Penal Code – Abuse of a family member. A report from the monitoring of the Silesian courts], Fundacja Pozytywnych Zmian, Bielsko-Biała 2015, s. 1, <https://mopr.poznan.pl/wp-content/uploads/2014/12/za%C5%82%C4%85cznik-3-2.12.2015.pdf> [dostęp: 19.07.2019].
- Przemoc domowa* [Domestic violence] [hasło] [w:] Wikipedia – Wolna Encyklopedia Internetowa, 9.07.2019, https://pl.wikipedia.org/wiki/Przemoc_domowa [dostęp: 19.07.2019].
- Sikora K., *Wstrząsający zapis przemocy domowej. Żona byłego polityka PiS opublikowała w sieci półgodzinne nagranie* [A shocking record of domestic violence: The wife of a former PiS politician published a half-hour recording on the internet], Wiadomości WP, 17.04.2017, <https://wiadomosci.wp.pl/wstrzasajacy-zapis-przemocy-domowej-zona-bylego-polityka-pis-opublikowala-w-sieci-polgodzinne-nagranie-6113013964814465a> [dostęp: 7.12.2018].
- State Secretariat for Migration SEM, *Residence permits for EU/EFTA nationals*, https://www.sem.admin.ch/sem/en/home/themen/aufenthalt/eu_efta.html [dostęp: 18.10.2018].
- United Nations, *Ending Violence against Women. From Words to Action. Study of the Secretary-General*, New York 2006, <http://www.unwomen.org/-/media/headquarters/media/publications/un/en/englishstudy.pdf?la=en&vs=954> [dostęp: 5.08.2019].

- Weber B., Dubacher C., *Der Staat legitimiert ein gewisses Mass an Gewalt gegen Frauen*, Tages Anzeiger, 7.06.2011, <https://www.tagesanzeiger.ch/leben/gesellschaft/Der-Staat-legitimiert-ein-gewisses-Mass-an-Gewalt-gegen-Frauen-/story/12680248> [dostęp: 11.01.2019].
- World Health Organization, *Global and Regional Estimates of Violence against Women. Prevalence and Health Effects of Intimate Partner Violence and Non-Partner Sexual Violence*, Geneva 2013, https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85239/9789241564625_eng.pdf?sequence=1 [dostęp: 5.08.2019].
- World Health Organization, *Global Status Report on Violence Prevention 2014*, Geneva 2014, https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en/ [dostęp: 7.12.2018].

Akty prawne

- Bundesgesetz über Massnahmen gegen Zwangsheiraten vom 15. Juni 2012, <https://www.admin.ch/opc/de/official-compilation/2013/1035.pdf> [dostęp: 28.12.2018].
- Federal Act on Foreign Nationals (Foreign Nationals Act, FNA) of 16 December 2005 (Status as of 15 September 2018), <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/20020232/201809150000/142.20.pdf> [dostęp: 12.12.2018].
- Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms], Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284.
- Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. [Convention on the Rights of the Child], Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526.
- Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Sztambule dnia 11 maja 2011 r. [Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence], Dz.U. z 2015 r. poz. 961.
- Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 18 grudnia 1979 r. [Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women], Dz.U. z 1982 r. Nr 10, poz. 71.
- Swiss Criminal Code of 21 December 1937 (Status as of 1 March 2018), <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19370083/201803010000/311.0.pdf> [dostęp: 14.12.2018].
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny [Act of 6 June 1997 – Criminal Code], Dz.U. z 2018 r. poz. 1600, t.j.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie [Act on Counteracting Domestic Violence, dated 29 July 2005], Dz.U. z 2015 r. poz. 1390, t.j.

Orzecznictwo

Postanowienie Sądu Rejonowego w Garwolinie z dnia 19 października 2015 r., sygn. akt I Ns 257/15 [Decision of the District Court in Garwolin of 19 October 2015, ref. no. I Ns 257/15].

Postanowienie Sądu Rejonowego w Głubczycach z dnia 28 sierpnia 2017 r., sygn. akt I Ns 84/17 [Decision of the District Court in Głubczyce of 28 August 2017, ref. no. I Ns 84/17].

Postanowienie Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 22 grudnia 2015 r., sygn. akt III Ca 1449/15 [Decision of the Regional Court in Łódź of 22 December 2015, ref. no. III Ca 1449/15].

Postanowienie Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 10 listopada 2015 r., sygn. akt II Ca 884/15 [Decision of the Regional Court in Wrocław of 10 November 2015, ref. no. II Ca 884/15].

Postanowienie Sądu Rejonowego w Ciechanowie z dnia 16 maja 2019 r., sygn. akt I Ns 415/18 [Decision of the District Court in Ciechanów of 16 May 2019, ref. no. I Ns 415/18].